

Innovation Policy *group*
Schoemakerstraat 97
Postbus 6030
2600 JA Delft

www.tno.nl

T +31 (0)15 269 54 43

F +31 (0)15 269 54 60

TNO-rapport

Issue analyse Coalitieakkoord

(versie 2)

Datum 1 juni 2007

Auteur(s) Maurits Butter
Sander van der Molen
Arjan Rensma
Joey van Boxsel
Joost Hoogendoorn
Anke van Gorp

in samenwerking met
Freek Heidekamp, TNO Corporate Staforganen - Strategie en Planning

Exemplaarnummer
Oplage
Aantal pagina's
Aantal bijlagen

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, foto-kopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van TNO.

Indien dit rapport in opdracht werd uitgebracht, wordt voor de rechten en verplichtingen van opdrachtgever en opdrachtnemer verwezen naar de Algemene Voorwaarden voor onderzoeksopdrachten aan TNO, dan wel de betreffende terzake tussen de partijen gesloten overeenkomst.

Het ter inzage geven van het TNO-rapport aan direct belang-hebbers is toegestaan.

© 2006 TNO

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	3
2	Aanpak	5
3	Respons, opmerkingen en suggesties	7
4	Resultaten.....	9
4.1	Mindmaps van de pijlers van het Coalitieakkoord	10
4.2	Overzicht maatschappelijke thema's Coalitieakkoord > MEUR 100.....	16
4.3	Overzicht relaties tussen de pijlers van het Coalitieakkoord.....	17
4.4	Overzicht van belangrijke issues uit toekomstverkenningen.....	18
4.5	Overzicht aansluiting adviesraden/planbureaus en het Coalitieakkoord	20
4.6	Overzicht aansluiting ministeries en het Coalitieakkoord	21
	Het Dynamo raamwerk.....	22

1 Inleiding

Het Strategieberaad Rijksbreed heeft TNO benaderd met het verzoek om structuur te bieden aan een proces dat moet leiden tot opstelling van de diverse kennisagenda's voor 2008. Adviesraden, planbureaus en departementale strategen komen elk tot een werkplan voor 2008. Deze gremia adviseren over een breed scala aan maatschappelijke thema's. De mate van aandacht voor deze thema's verschilt per adviesorgaan. Het is belangrijk dit advieslandschap in kaart te brengen, waarbij het Coalitieakkoord en de daarin genoemde maatschappelijke thema's als referentiekader dienen.

In het onderzoek van de Innovation Policy group van TNO Kwaliteit van Leven wordt gebruik gemaakt van het door TNO ontwikkelde expert systeem Dynamo. In deze relationele database wordt informatie verzameld op het gebied van maatschappelijke uitdagingen, innovaties, wetenschap en technologie. Dynamo is een systeem waarin niet alleen data worden verzameld maar is tevens een applicatie waarmee de verzamelde gegevens kunnen worden opgeslagen en geanalyseerd. Voor een nadere uitwerking van Dynamo wordt verwezen naar Bijlage 1.

TNO heeft aangeboden via het Dynamo een aantal analyses te leveren van de maatschappelijke thema's die door adviesraden, planbureaus, departementen, in de Europese Commissie en in internationale foresightstudies aan de orde worden gesteld. Deze analyses maken onder andere zichtbaar:

- waar het coalitieakkoord aandacht aan wil geven
- waar externe watchers belangrijke uitdagingen zien
- waar de kennis- en adviesorganen van het kabinet nu al aandacht aan besteden
- waar samenwerking mogelijk is.

Centraal in de aanpak staat een stamlijst (taxonomie) van maatschappelijke issues op basis waarvan de ministeries, planbureaus en adviesraden zichzelf kunnen "profilieren". Daarnaast kan ook het Coalitieakkoord met behulp van deze stamlijst worden geprofileerd. Omdat bij alle profileringen een gecodificeerde lijst is gebruikt is een onderlinge vergelijking mogelijk. Een nadere uitwerking wordt in het volgende hoofdstuk gegeven.

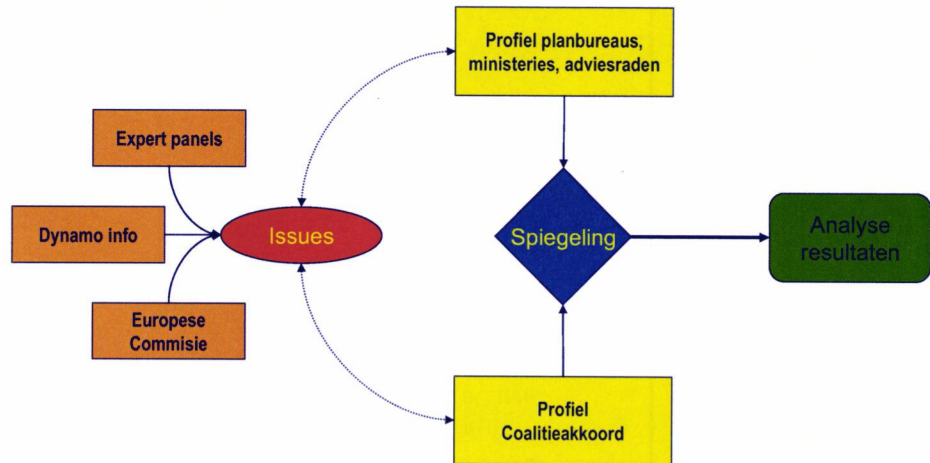
Dit traject moet gezien worden als een eerste stap in een langer traject en de actie die in dit rapport is beschreven kan alleen gezien worden als een eerste stap in de structurering van een bredere discussie. Er kan in deze fase geen besluitvormende waarde aan worden gegeven. De volgende kanttekeningen worden geplaatst:

- Het Coalitieakkoord richt zich op intensivering van beleid. Het staande beleid en de daaraan verbonden financiering zijn daarom niet meegenomen in de analyses. De analyses geven dus geen overall beeld van de issues die door de overheid worden geadresseerd, maar geven alleen een beeld van het Coalitieakkoord.
- Bij het prioriteren van de maatschappelijke thema's van het Coalitieakkoord is een financiële weging meegenomen. De weging is gebaseerd op de uitgavenintensiveringen van het Coalitieakkoord (EUR 7 miljard). Bezuinigingen en ombuigingen zijn niet meegenomen. Het is ook belangrijk op te merken dat een bepaalde *financiële inspanning* niet maatgevend hoeft te zijn voor *politieke prioriteit* en dat de impact van maatregelen niet alleen af te meten zijn aan financiële inspanningen

- Er zijn vele lijsten met belangrijke maatschappelijke thema's in omloop, maar deze zijn vaak onvolledig en vanuit een specifiek perspectief ingevuld. Ook de TNO-stamlijst is niet een "ultieme" lijst waarin alle thema's zijn opgenomen. Wel zijn wij van mening dat de stamlijst een goede dekking geeft van mondiaal te adresseren maatschappelijke thema's
- Het juiste niveau waarop geïdentificeerde thema's moeten worden vastgelegd in het databestand is niet eenvoudig te bepalen. Een te hoog abstractieniveau leidt tot nietszeggende onderwerpen, een te laag abstractieniveau leidt tot een zeer lange lijst. Wij zijn van mening dat het gekozen niveau heeft zeker focus, maar biedt daarnaast ook voldoende ruimte voor aanvulling en discussie.
- De verschillende adviesorganen is gevraagd om aan te geven welke thema's zij adresseren. Wij realiseren ons dat het missen van een ondubbelzinnige titel en afbakenende beschrijving kan leiden tot verschillende interpretaties. De resultaten die in dit rapport zijn beschreven moeten daarom als startpunt voor discussie worden gehanteerd.
- Veel van de resultaten laten een analyse op "frequentie" zien. Dit geeft de mogelijkheid om uitspraken te doen als "veel partijen vinden dit belangrijk", maar niet een uitspraak als "dit is maatschappelijk belangrijk". Dit laatste vraagt een andere aanpak.

2 Aanpak

Zoals aangegeven staat de ontwikkeling van een stamlijst centraal in de aanpak. Deze stamlijst biedt de mogelijkheid om gecodificeerd de diverse instanties te profileren, waarna een eenvoudige analyse mogelijk is. Het gevolgde traject is schematisch weergegeven in onderstaande figuur.

Voor de ontwikkeling van de TNO-stamlijst en de analyse van de verkregen resultaten zijn de volgende stappen gezet:

- Het opstellen van een concept stamlijst op basis van de in Dynamo verzamelde informatie.
- Het aanvullen van een eerste concept-stamlijst met additionele thema's van de Europese Commissie.
- Het aanvullen een eerste concept-stamlijst met additionele thema's vanuit het Coalitieakkoord.
- Het evalueren van een tweede concept-stamlijst door TNO deskundigen.
- Het uitsturen van de stamlijst naar vertegenwoordigers van de verschillende adviesorganen en ministeries die zitting hebben in het Strategieberaad.
- Het profileren van het Coalitieakkoord door TNO en checken door het Ministerie van AZ.
- Het verwerken en analyseren van de ontvangen informatie met behulp van Dynamo.
- Presentatie van de resultaten in het Strategieberaad.
- Tweede aanscherping van de individuele profielen door de betrokken adviesorganen en ministeries.
- Het verwerken en analyseren van de ontvangen informatie met behulp van Dynamo.

Dynamo is al voor vele projecten gebruikt. Op basis van deze projecten was bij de start van het traject al een overzicht aanwezig van de 30 belangrijkste mondiale maatschappelijke uitdagingen, welke was ontwikkeld op basis van een aantal belangrijke internationale toekomstverkenningen. Ook waren al onderliggende maatschappelijke thema's geïdentificeerd, evenals vele losse issues. Door het projectmatige karakter waren de verzamelde thema's nog niet geïntegreerd tot een consistente lijst. Met behulp van een panel van TNO experts is de in Dynamo

aanwezige informatie gebruikt voor de ontwikkeling van een meer coherente en consistente stamlijst.

De Europese Commissie is een belangrijke instelling met betrekking tot het adresseren van maatschappelijke thema's. Op basis van op het internet beschikbare informatie is nagegaan welke thema's door de EC worden genoemd. Thema's die niet in de concept-stamlijst voorkwamen zijn daarin ondergebracht.

Vanwege de centrale rol van het Coalitieakkoord in dit project zijn de daarin aanwezige maatschappelijke thema's benoemd en geëvalueerd en, voor zover ontbrekend in de concept-stamlijst, daarin alsnog opgenomen.

De concept-stamlijst is vervolgens in TNO onder een twintigtal deskundigen voor commentaar verspreid. Het commentaar is verwerkt en heeft geleid tot opstelling van een TNO-stamlijst. Deze stamlijst is gestuurd naar diverse vertegenwoordigers van de adviesorganen etc. die zitting hebben in het Strategieberaad voor:

- 1) profilering van het eigen adviesorgaan
- 2) aanvulling en becommentariëring van de thema's.

Waar een aanvulling van de stamlijst mogelijk was zonder dat dit tot discutabele aanpassing van de profielen leidde, is dit gedaan. Nieuwe gesuggereerde thema's waar TNO zich belemmerd omdat dit de waarde van de analyse in gevaar kon brengen, zijn niet opgenomen.

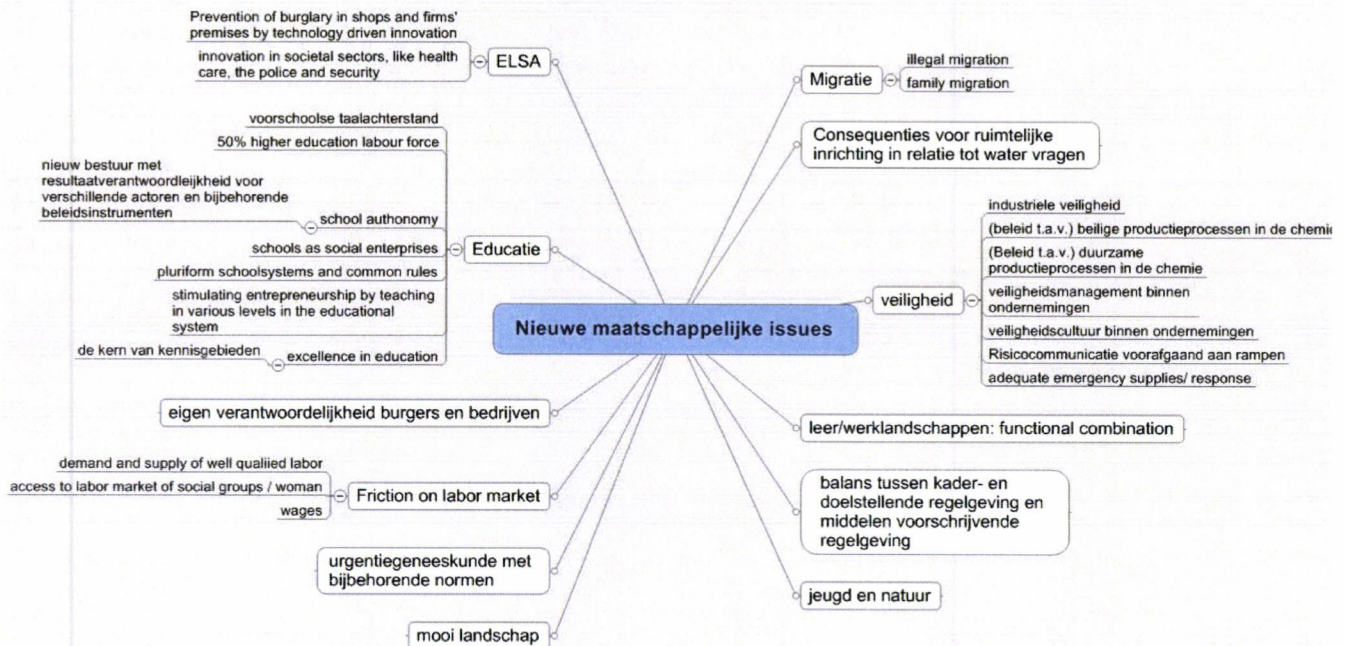
De profilering van het Coalitieakkoord is verricht door TNO en door het Ministerie van AZ geëvalueerd.

De analyse van de gegevens zijn verricht met behulp van Dynamo, waarbij de in samenspraak met de voorzitter van het Strategieberaad Rijksbreed is bepaald welke tabellen en andersoortige resultaten interessant zijn.

3 Respons, opmerkingen en suggesties

De respons op de uitgezette stamlijsten was groot. Er zijn 37 enquêtes uitgezet, waarvan in de eerste ronde 31 zijn ingevuld teruggestuurd¹. Na de tweede ronde is dit verhoogd tot 35. Een overzicht van de adviesorganen etc. die de enquêtes hebben ontvangen en de respons is gegeven in Bijlage 2, inclusief commentaar. Ook is tijdens de presentatie van de eerste gegevens aan het Strategiebeeraad commentaar gegeven. Enkele punten uit dit commentaar zijn hieronder weergegeven:

- de ingevulde lijst betreft een voorlopige inventarisatie (3x)
- de lijst is globaal ingevuld (2 x)
- de adviestaak van onze raad is erg breed en integraal, daarom is de lijst niet ingevuld (2x)
- de lijst is ingevuld vanuit verschillende invalshoeken (1x)
- per pijler van het regeerakkoord komen tot een uitwisseling van gedachten en ideeën als input voor de diverse werkprogramma's van de adviesraden is een zeer zinvolle suggestie.

Ook zijn enkele aanvullingen gegeven op de concept-stamlijst Maatschappelijke Thema's. Een aantal van de suggesties is op te vatten als innovatiethema's (b.v. e-science) dus als mogelijke oplossingen voor de genoemde alternatieven, andere suggesties omvatten geen nieuw thema (b.v. life long learning).

¹ In additie tot de planbureaus, ministeries en adviesraden, hebben ook TNO, NWO en het Innovatieplatform de enquête ingevuld.

Het bovenstaande overzicht laat een aantal additionele maatschappelijke thema's zien die wellicht toegevoegde waarde hebben. Deze additionele thema's zouden in een nieuwe versie van de TNO-stamlijst kunnen worden geïntegreerd en worden gewogen door de invullers van het eerste concept van de stamlijst. De behoefte aan deze aanvullende actie zal worden geïnventariseerd.

Uit de ontvangen respons blijkt dat de stamlijst weliswaar niet volmaakt is maar wel een zeer goede dekking (>90%) geeft van de maatschappelijke thema's die door de overheid, adviesraden en planbureaus worden geadresseerd. Overigens moet worden opgemerkt dat een volledige lijst niet kan worden gemaakt. Immers, de mate waarin een bepaald maatschappelijk onderwerp aandacht krijgt is afhankelijk van veel (dynamische) factoren zoals de samenstelling van het kabinet, de afspraken in het regeerakkoord, departementale prioriteiten en van internationale ontwikkelingen zoals politieke conflicten en natuurrampen.

Tijdens het Strategieberaad werden enkele kritische opmerkingen gemaakt. Het feit dat de resultaten alleen de intensiveringen van het Coalitieakkoord betroffen en derhalve geen goed beeld van de inzet van de overheid op de maatschappelijke issues geeft werd als een gebrek gezien. Ook de prioritering op basis van financiële middelen doet geen recht aan politieke issues waarin financiële middelen geen toegevoegde waarde hebben. Inhoudelijk werd geconstateerd dat de stamlijst geen goede mogelijkheid geeft tot het identificeren "Cross over" issues tussen de verschillende thema's.

Anderzijds werd tijdens de presentatie in het Strategieberaad duidelijk dat het merendeel van de aanwezigen de actie als erg positief zagen. Nieuwe samenhang tussen aanwezigen werden geïdentificeerd en direct verzilverd en ook het externe perspectief vanuit toekomstverkenningen werd als meerwaarde gezien.

4 Resultaten

De resultaten van dit project zijn weergegeven in tabellen en zgn. mindmaps. Hieronder volgt een overzicht:

4.1. Mindmaps van de pijlers van het Coalitieakkoord

In deze mindmap is een overzicht gepresenteerd van de maatschappelijke thema's die door het Coalitieakkoord worden geadresseerd, waarbij een indeling gemaakt is per pijler. Er is tevens een volledig overzicht opgenomen in Bijlage C.

4.2 Overzicht top 20 maatschappelijke thema's Coalitieakkoord

Op basis van de financiële paragraaf is aan de verschillende maatschappelijke thema's een weging toegekend. Op basis van deze weging vanuit financieel perspectief is een geprioriteerd overzicht gemaakt van de belangrijkste maatschappelijke thema's. Hierbij zijn alleen de budgetten van de intensiveringen meegenomen, niet de bezuinigingen en ombuigingen. Een volledig overzicht is opgenomen in de bijlagen.

4.3 Overzicht relaties tussen de pijlers van het Coalitieakkoord

Een overzicht van de verschillende gemeenschappelijke thema's tussen de pijlers

4.4 Overzicht van belangrijke issues uit toekomstverkenningen

Uit meer dan 500 internationale toekomstverkenningen zijn 194 verkenningen geprofileerd op de Maatschappelijke uitdagingen (op basis van toegevoegde waarde)². Daarnaast bleken 150 verkenningen tevens uitspraken te doen over maatschappelijke thema's. Hieruit is een overzicht op te stellen van de thema's die internationaal van belang worden geacht.

4.5 Overzicht aansluiting adviesraden/planbureaus en het Coalitieakkoord

Een overzicht van waar de adviesraden/planbureaus aansluiting hebben bij de maatschappelijke thema's die van belang zijn voor het Coalitieakkoord (per pijler)

4.6 Overzicht niet gedekte thema's Coalitieakkoord

Een analyse van de maatschappelijke thema's van het Coalitieakkoord die niet of beperkt gedekt worden door de planbureaus/adviesraden.

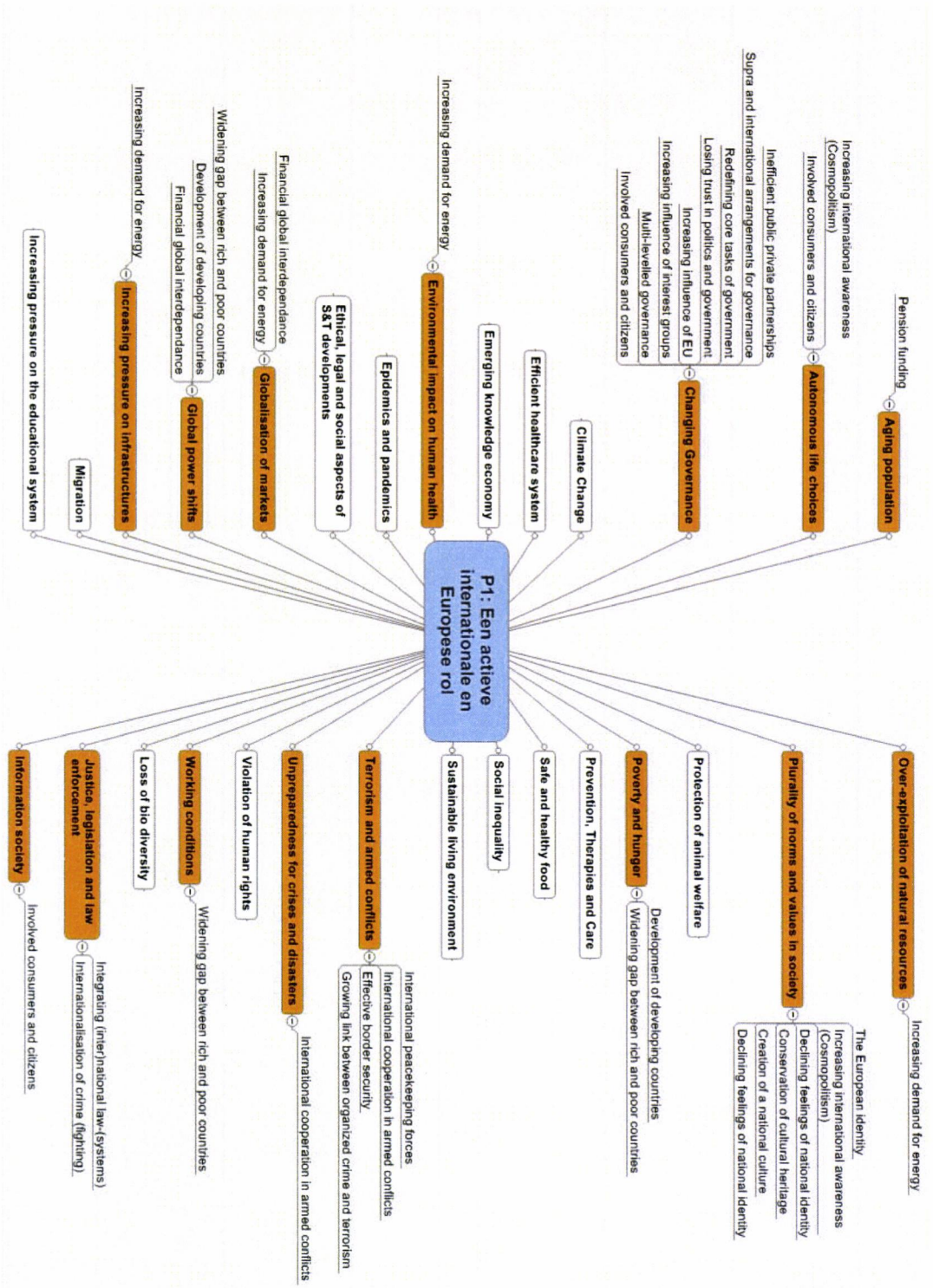
In de bijlagen zijn nog enkele andere tabellen opgenomen als interessante overzichten voor de deelnemers aan de actie:

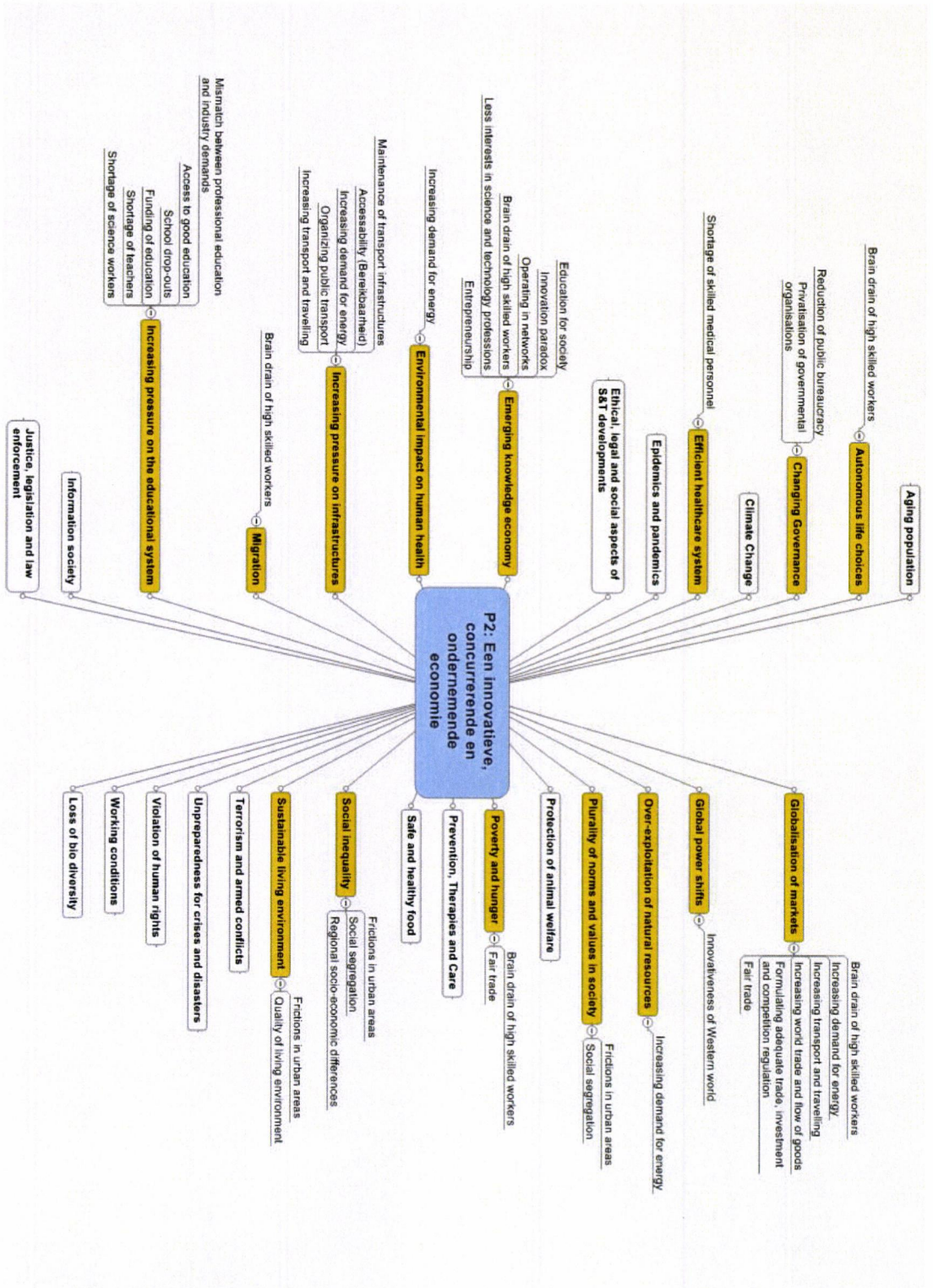
- Overzicht geadresseerde thema's per organisatie (mindmap)
- Overzicht relatie tussen de verschillende organisaties op basis van gemeenschappelijke thema's

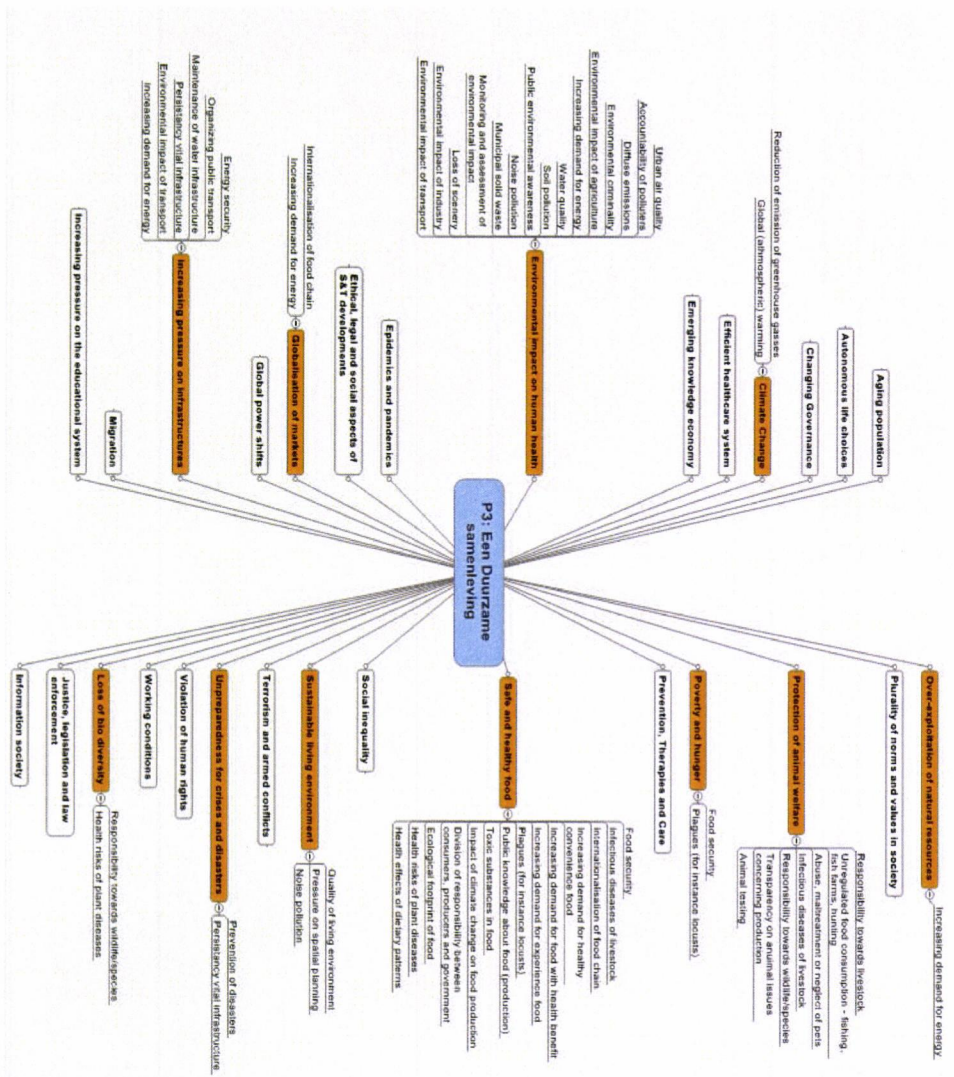
² Andere verkenningen bleken vaak vooral technologische ontwikkelingen te beschrijven, hetgeen informatie biedt voor de Innovatie taxonomie, maar niet voor de maatschappelijke uitdagingen.

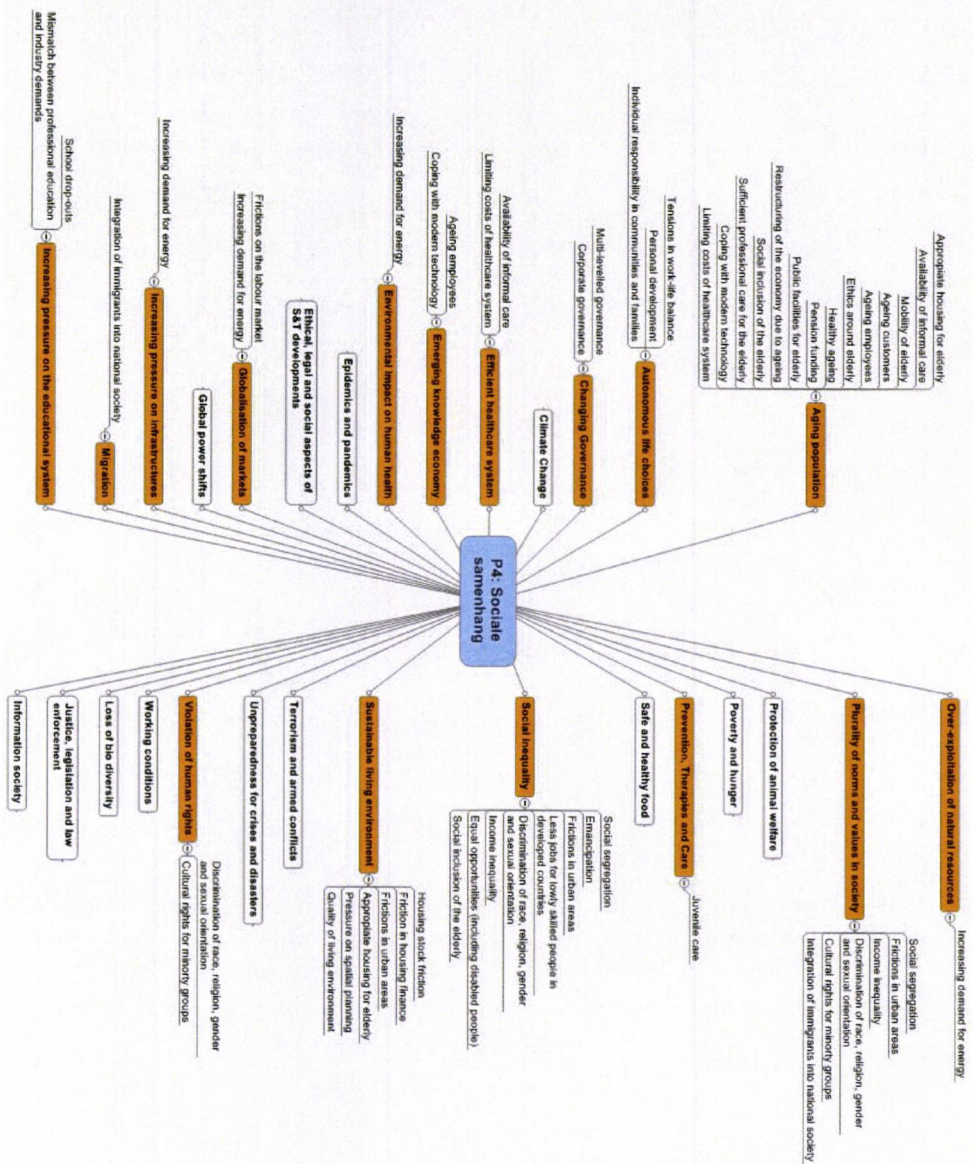
4.1 Mindmaps van de pijlers van het Coalitieakkoord

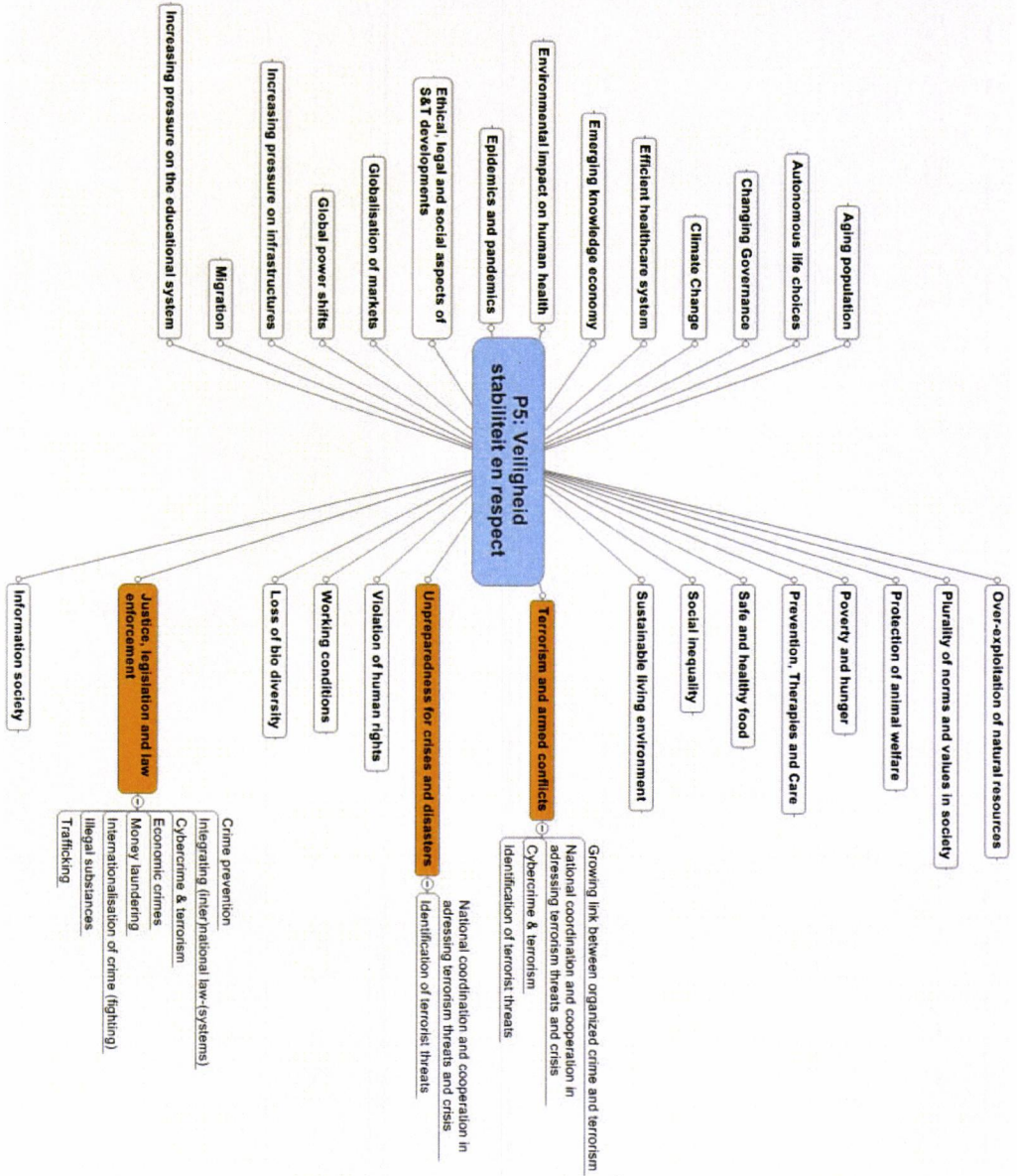
In de volgende overzichten is de adresssing van de pijlers van het Coalitieakkoord ten aanzien van de maatschappelijke thema's te zien.

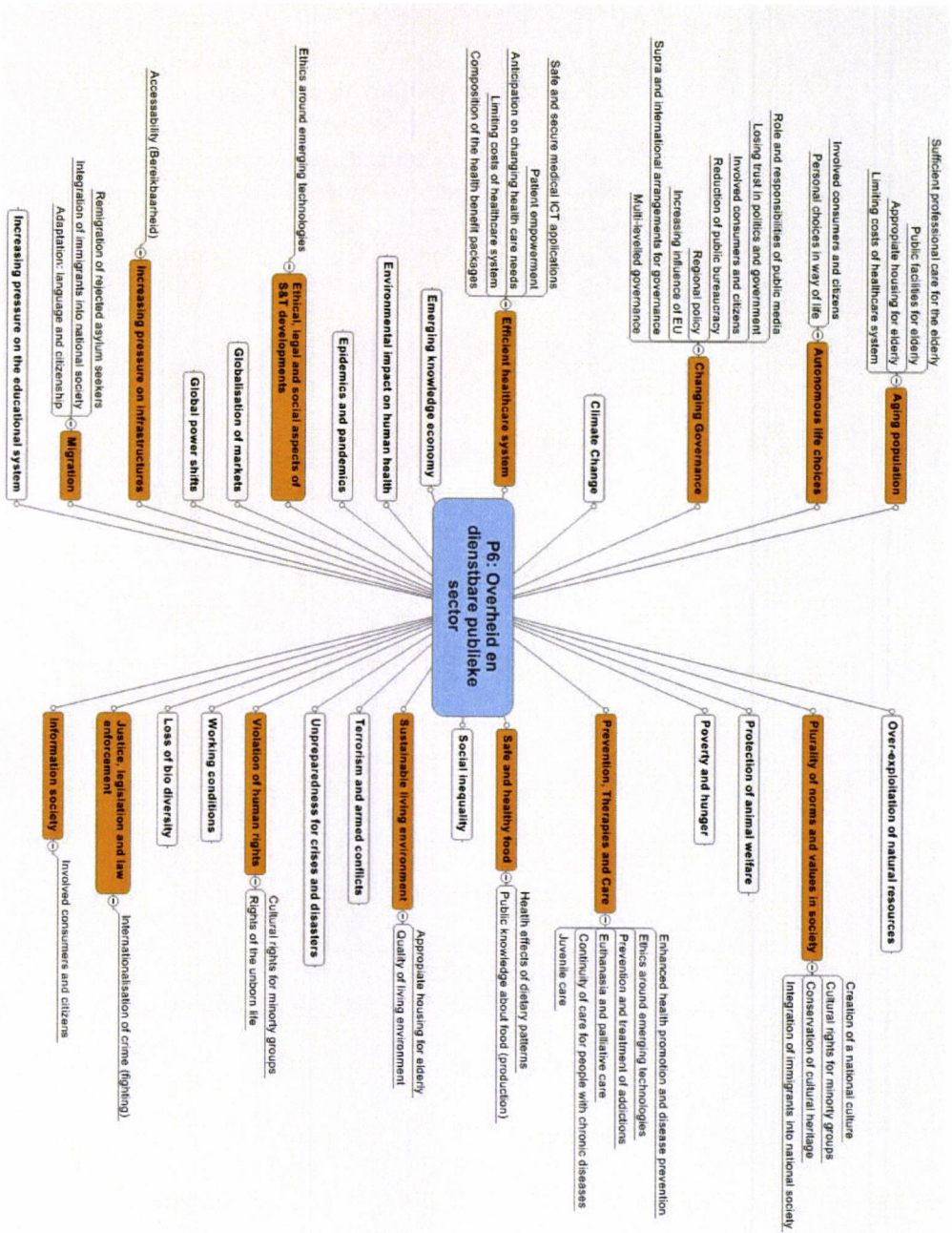

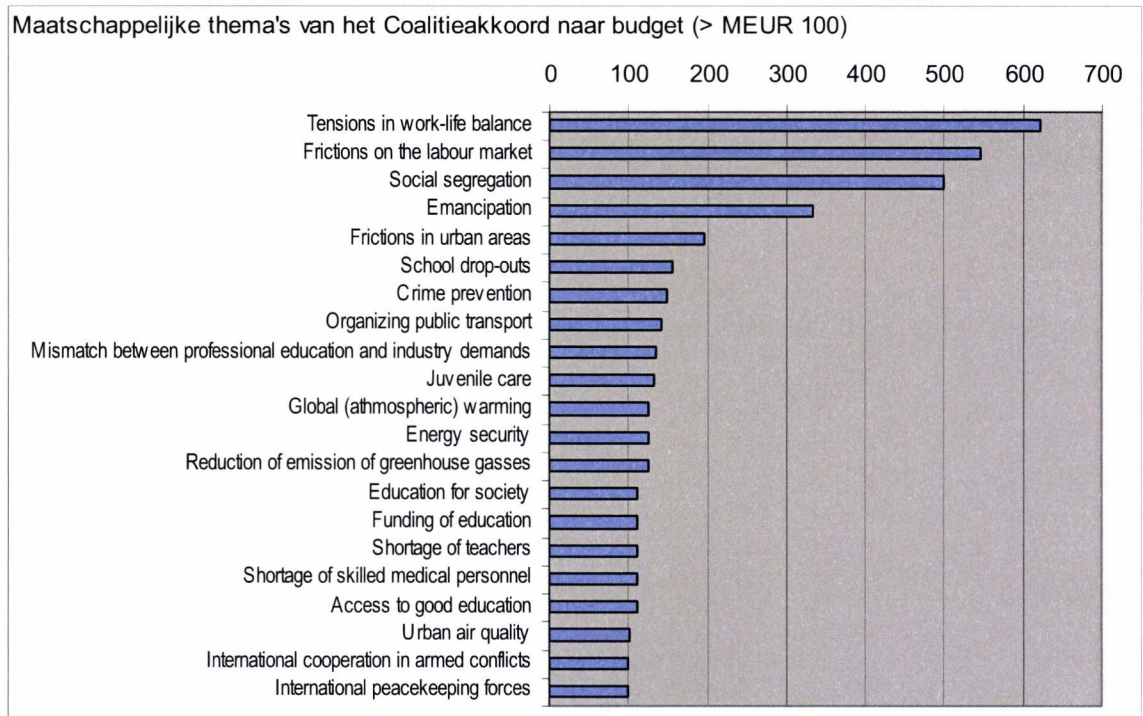

4.2 Overzicht maatschappelijke thema's Coalitieakkoord > MEUR 100

Het onderstaande figuur laat de maatschappelijke thema's zien die meer dan M€ 100 budgettaire intensivering. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de negatieve financiële ombuigingen (bezuinigingen) niet zijn meegenomen. Tevens is het van belang te constateren dat deze prioriteiten niet overeen hoeven te komen met politieke prioriteiten.

4.3 Overzicht relaties tussen de pijlers van het Coalitieakkoord

In de onderstaande tabel is het aantal gemeenschappelijke maatschappelijke thema's tussen de verschillende pijlers te zien.

Pijler	Uniek	Pijler 1	Pijler 2	Pijler 3	Pijler 4	Pijler 5	Pijler 6	Totaal
Pijler 1: Een actieve internationale en Europese rol	7	24	4	4	6	3	10	24
Pijler 2: Een innovatieve, concurrerende en ondernemende economie	16	4	40	6	12		3	40
Pijler 3: Een Duurzame samenleving	29	4	6	56	6		3	56
Pijler 4: Sociale samenhang	15	6	12	6	54		13	54
Pijler 5: Veiligheid stabiliteit en respect	5	3				14	1	14
Pijler 6: Overheid en dienstbare publieke sector	14	10	3	3	13	1	42	42

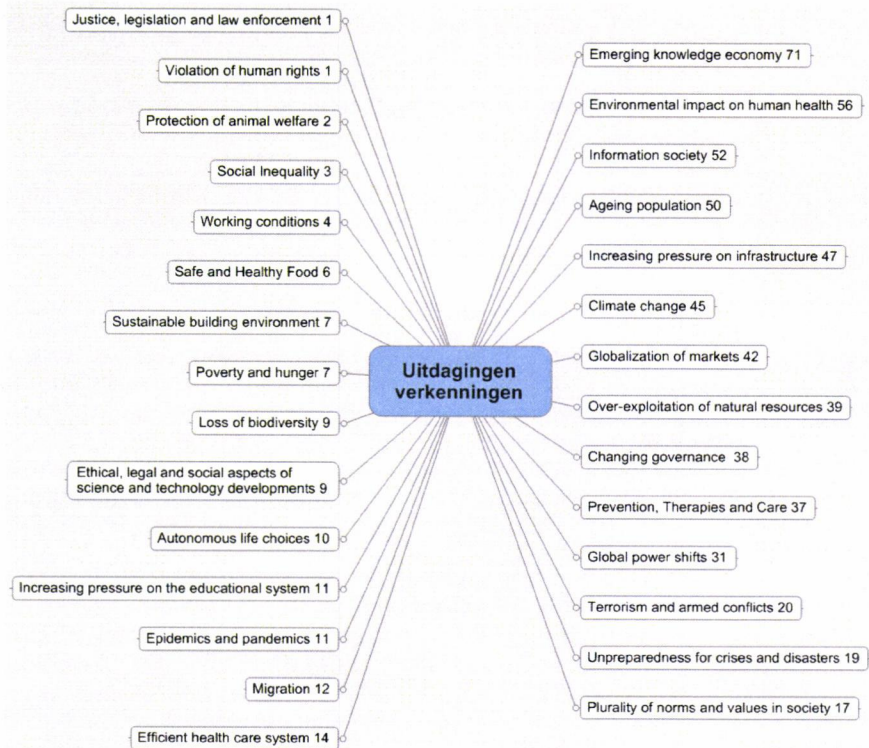
In de onderstaande tabel zijn de unieke maatschappelijke thema's aangegeven.

Overzicht unieke maatschappelijke thema's van de pijlers

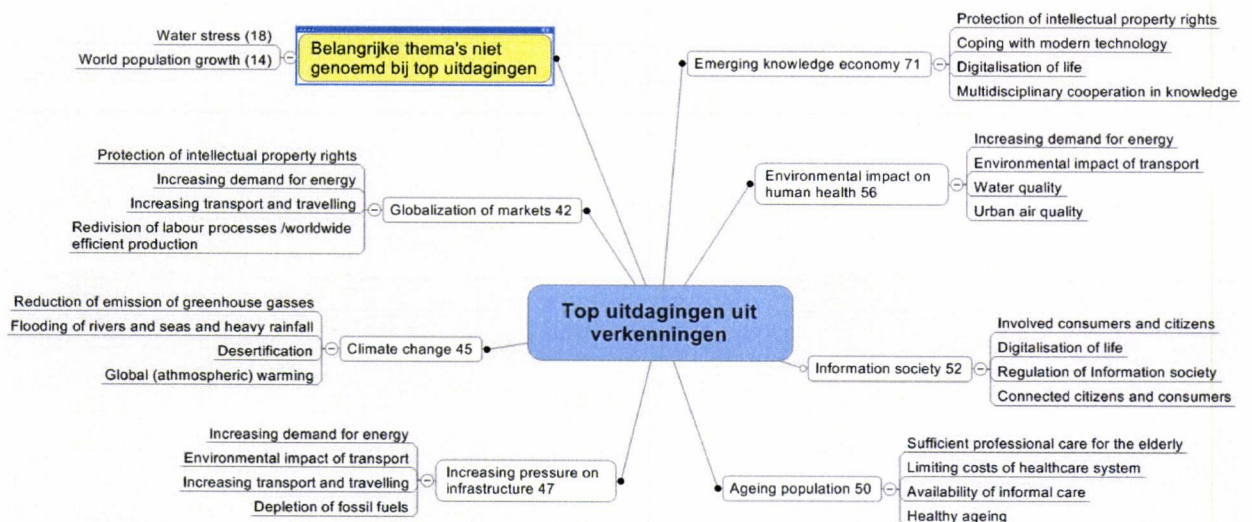
Pijler	Thema	Pijler	Thema
Pijler 1: Een actieve internationale en Europese rol	International peacekeeping forces	Pijler 4: Sociale samenhang	Less jobs for lowly skilled people in developed countries
	Redefining core tasks of government		Mobility of elderly
	Declining feelings of national identity		Corporate governance
	The European identity		Frictions on the labour market
	Increasing influence of interest groups		Ageing customers
	Effective border security		Friction in housing finance
Pijler 2: Een innovatieve, concurrerende en ondernemende economie	Inefficient public private partnerships	Pijler 5: Veiligheid stabiliteit en respect	Tensions in work-life balance
	Increasing world trade and flow of goods		Emancipation
	Funding of education		Personal development
	Education for society		Healthy ageing
	Maintenance of transport infrastructures		Ethics around elderly
	Regional socio-economic differences		Equal opportunities (including disabled people)
	Entrepreneurship		Housing stock friction
	Less interests in science and technology professions		Individual responsibility in communities and families
	Formulating adequate trade, investment and competition regulation		Restructuring of the economy due to ageing
	Privatisation of governmental organisations		Economic crimes
	Innovation paradox		Crime prevention
	Innovativeness of Western world		Illegal substances
	Operating in networks		Money laundering
	Shortage of teachers		Trafficking
Pijler 3: Een Duurzame samenleving	Shortage of skilled medical personnel	Pijler 6: Overheid en dienstbare publieke sector	Safe and secure medical ICT applications
	Access to good education		Euthanasia and palliative care
	Shortage of science workers		Remigration of rejected asylum seekers
	Maintenance of water infrastructure		Adaptation: language and citizenship
	Animal testing		Personal choices in way of life
	Soil pollution		Composition of the health benefit packages
	Responsibility towards livestock		Role and responsibilities of public media
	Environmental impact of industry		Regional policy
	Ecological footprint of food		Rights of the unborn life
	Division of responsibility between consumers, producers and government		Continuity of care for people with chronic diseases
	Abuse, maltreatment or neglect of pets		Enhanced health promotion and disease prevention
	Unregulated food consumption - fishing, fish farms, hunting		Prevention and treatment of addictions
	Energy security		Patient empowerment
	Urban air quality		Anticipation on changing health care needs
	Environmental impact of agriculture		
	Water quality		
	Global (atmospheric) warming		
	Environmental criminality		
	Increasing demand for healthy convenience food		
	Increasing demand for food with health benefit		
	Public environmental awareness		
	Transparency on animal issues concerning production		
	Prevention of disasters		
	Monitoring and assessment of environmental impact		
	Loss of scenery		
	Impact of climate change on food production		
Increasing demand for experience food			
Municipal solid waste			
Toxic substances in food			
Diffuse emissions			
Reduction of emission of greenhouse gasses			
Accountability of polluters			

4.4 Overzicht van belangrijke issues uit toekomstverkenningen

In het onderstaande overzicht is zichtbaar gemaakt hoe vaak de maatschappelijke uitdagingen als belangrijke toekomstige issues worden gezien in de 194 toekomstverkenningen.

Het onderstaande overzicht geeft weer wat de onderliggende thema's zijn die vaak worden genoemd bij de zeven hoogst scorende maatschappelijke uitdagingen. Tevens is een rest categorie opgenomen, met daarin twee thema's die erg vaak in verkenningen worden genoemd.

Ter inspiratie kan een vergelijking gemaakt worden tussen de visie die uit de verkenningen naar voren komt en de prioriteiten die in het Coalitieakkoord zijn opgenomen. Hiervoor zijn van elk een top 20 themalijst opgesteld.

Top thema's verkenningen

Maatschappelijk thema	Freq.
Involved consumers and citizens	32
Effective Intellectual property rights	29
Water stress	18
World population growth	14
Limiting costs of healthcare system	13
Increasing demand for energy	13
Sufficient professional care for the elderly	13
Availability of informal care	10
Environmental impact of transport	9
Increasing transport and travelling	9
Reduction of emission of greenhouse gasses	8
Healthy ageing	8
Prevention and treatment of infectious diseases	8
The rise of individualism	8
Public facilities for elderly	7
Deforestation	7
Ethics around emerging technologies	7
Appropriate housing for elderly	7
Enhanced health promotion and disease prevention	7
Major infectious diseases	6

Top thema's coalitieakkoord

Maatschappelijk thema	Budg
Tensions in work-life balance	622
Frictions on the labour market	545
Social segregation	500
Emancipation	333
Frictions in urban areas	197
School drop-outs	155
Crime prevention	150
Organizing public transport	143
Mismatch between professional education and industry demands	134
Juvenile care	132
Global (atmospheric) warming	125
Energy security	125
Reduction of emission of greenhouse gasses	125
Education for society	111
Funding of education	111
Shortage of teachers	111
Shortage of skilled medical personnel	111
Access to good education	111
Urban air quality	101
International cooperation in armed conflicts	100

De conclusie kan getrokken worden dat de prioriteiten anders liggen. Maar wat van groot belang is, is dat er twee verschillende perspectieven zijn genomen (budget en frequentie). Ook zijn natuurlijk de tijdshorizons en doelstellingen anders. Een waardeoordeel verbinden aan deze vergelijking is dan ook niet mogelijk.

Thema's die door meer dan vijf van de verkenningen worden geadresseerd, maar niet door het Coalitieakkoord zijn:

- Water stress (18)
- World population growth (14)
- The rise of individualism (8)
- Deforestation (7)
- Flooding of rivers and seas and heavy rainfall (6)
- Health education for the general public (6)
- Lack of appropriate medicines and devices (6)
- Major infectious diseases (6)
- Urbanization (6)

4.5 Overzicht aansluiting adviesraden/planbureaus en het Coalitieakkoord

Het onderstaande overzicht geeft weer welke adviserende organen *sterk* gericht zijn op de maatschappelijke thema's van de verschillende pijlers.

Pijlers/Adviesorganen	ACVZ	AGS	AWT	AIV	Raad voor Cultuur	RVZ	Onderwijsraad	AER	MNP	CPB	WAR	RMO	RWW	RLG	RPB	VROM-raad	ROB	TNO	IP	NWO
CA-Pijler 1	2	8	4	7		1	2	1	4	5	4			1		7	5	4	1	10
CA-Pijler 2	1	11	1	2		1	1	1	6	6	1		4	1	5	5	4	8	11	12
CA-Pijler 3		11		3				4	14	5	9		7	6	1	13		19	2	14
CA-Pijler 4	1	7	2	2	1	4	2	1	2	12	1	1	1	1	6	9	3	10	6	10
CA-Pijler 5		5																	3	1
CA-Pijler 6	4	7	4	2		7	1		5	7	3	1	2	4	2	9	8	9	3	18

In het volgende overzicht zijn de thema's van het Coalitieakkoord gegeven die niet door de adviserende organisaties worden gedekt (zowel sterk als beperkt).

Thema's Coalitieakkoord met geen dekking	
Education for society	Education for society
Plagues (for instance locusts)	Accountability of polluters
Abuse, maltreatment or neglect of pets	Trafficking

Aangezien TNO en NWO beide grote, brede organisaties zijn die tevens niet tot de adviesraden en planbureaus behoren, is in een aparte tabel aangegeven wat de niet gedekte thema's zijn zonder deze organisaties (zowel sterk als beperkt).

Thema's Coalitieakkoord met geen dekking (exclusief NWO en TNO)	
Increasing demand for healthy convenience food	Health effects of dietary patterns
Money laundering	Health risks of plant diseases
Trafficking	Crime prevention
Ethics around elderly	Accountability of polluters
Economic crimes	Rights of the unborn life
Cybercrime & terrorism	Increasing demand for experience food
Coping with modern technology	Internationalisation of crime (fighting)
Health effects of dietary patterns	Abuse, maltreatment or neglect of pets
Plagues (for instance locusts)	Education for society
Internationalisation of crime (fighting)	Internationalisation of crime (fighting)
Division of responsibility between consumers, producers and government	Increasing demand for healthy convenience food
Infectious diseases of livestock	

4.6 Overzicht aansluiting ministeries en het Coalitieakkoord

Het onderstaande overzicht geeft weer welke ministeries *sterk* gericht zijn op de maatschappelijke thema's van de verschillende pijlers.

Pijlers/Ministeries	EZ	LNV	Defensie	OCW	VWS	Justitie	SZW	BZK	V&W1	V&W2	VROM-DGW	VROM-DGR	VROM-DGM
Pijler 1	5	21	16	9		13	2	9	7	11			7
Pijler 2	17	17	12	16	1	5	7	7	7	14	6	2	5
Pijler 3	5	41	8	2	4			3	18	23	2	4	24
Pijler 4	13	7	6	9	7	9	17	19	7	8	13	3	14
Pijler 5			5			4		8					2
Pijler 6	9	16	5	9	12	14	3	11	4	9	3	3	8

Een analyse van de niet gedekte thema's door de ministeries laat zien er nagenoeg geen thema's ongedekt blijven. Alleen "Accountability of polluters" wordt niet gedekt.

Bijlage 1 Achtergrond informatie over Dynamo

Dynamo is een expertsysteem dat in de afgelopen drie jaar is ontwikkeld door TNO. De basis hiervoor werd gelegd in 2003, toen het ministerie van Economische Zaken TNO de opdracht gaf om een overzicht te maken van toekomstige ontwikkelingen die belangrijk konden zijn voor de Nederlandse industrie. Om een “informatie overload” tegen te gaan werd een database ontwikkeld die de honderden geïdentificeerde ontwikkelingen systematisch verzamelde en ontsloot.

In de afgelopen jaren is het systeem ontwikkeld tot een online informatiesysteem over (toekomstige) ontwikkelingen in wetenschap, bedrijfsleven en maatschappij. Ook informatie over aanpalende aspecten van innovatie worden meegenomen zoals betrokken organisaties, investeringen en belangrijke bronnen. Daarnaast is op het theoretische vlak een raamwerk ontwikkeld waardoor deze grote hoeveelheid informatie gestructureerd wordt. Dynamo kan worden gezien als een:

1. Analyse raamwerk voor de structurering van informatie over toekomstige ontwikkelingen.
2. Grote verzameling van informatie met betrekking tot toekomstige ontwikkelingen.
3. Interactieve Internet gebaseerde, multi-project infrastructuur voor de verzameling van informatie over toekomstige ontwikkelingen.

Vooraf voor dit rapport is het analyse raamwerk van belang.

Het Dynamo raamwerk

Zoals gezegd is een belangrijk aspect van Dynamo de systematische wijze waarop informatie wordt verzameld en ontsloten. Als methodische basis voor de profilering op toekomstontwikkelingen en benchmarking wordt het Dynamo raamwerk gebruikt. Hierin wordt onderscheid gemaakt tussen twee elementen:

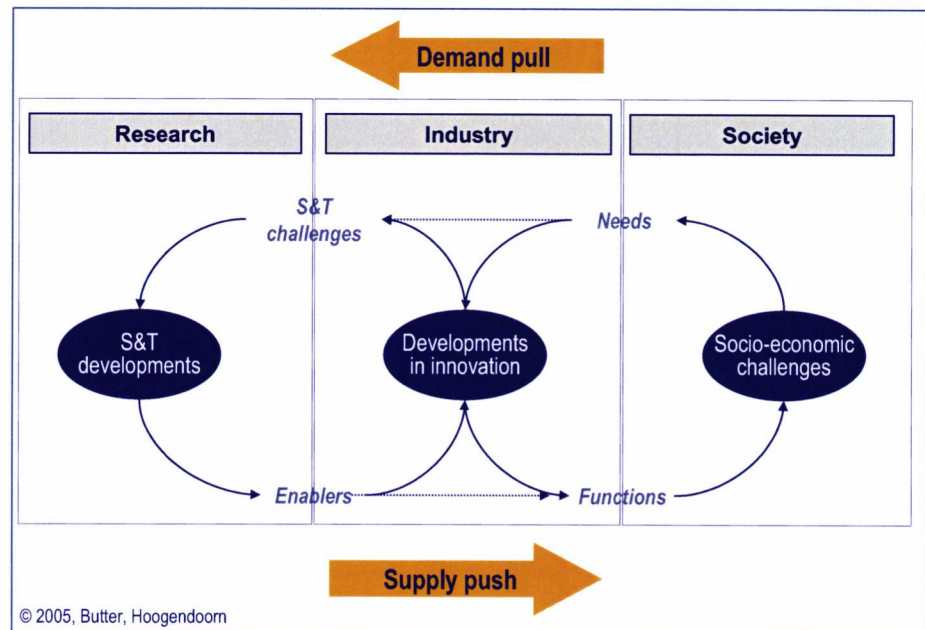
- i) Het perspectief van de gebruiker van de informatie
- ii) De concreetheid van informatie.

Met betrekking tot innovatieprocessen, kan onderscheid gemaakt worden tussen drie fundamenteel verschillende perspectieven, waarin verschillende ontwikkelingen spelen:

- **Het maatschappelijk perspectief: *Maatschappelijke uitdagingen***
Hierin staan menselijke vraagstukken (issues) centraal, zowel vanuit gebruikers, als vanuit de mens in de maatschappij. Dit zijn drukpunten op het maatschappelijke systeem. Voorbeelden hiervan zijn vraagstukken als “Vergrijzing”, “Mobiliteit” en “Klimaatverandering”;
- **Het bedrijfs perspectief: *Innovatieve ontwikkelingen***
Het bedrijfsleven richt zich op de ontwikkeling van goederen, diensten, productieprocessen en bedrijfsmodellen. Met deze innovaties kunnen maatschappelijke vragen en behoeften worden vervuld. Voorbeelden van dergelijke ontwikkeling in innovatie zijn: “Slimme huisvesting”, “Duurzame landbouw” en “Systemen voor Nationale veiligheid”.
- **Het wetenschapsperspectief: *Wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen***

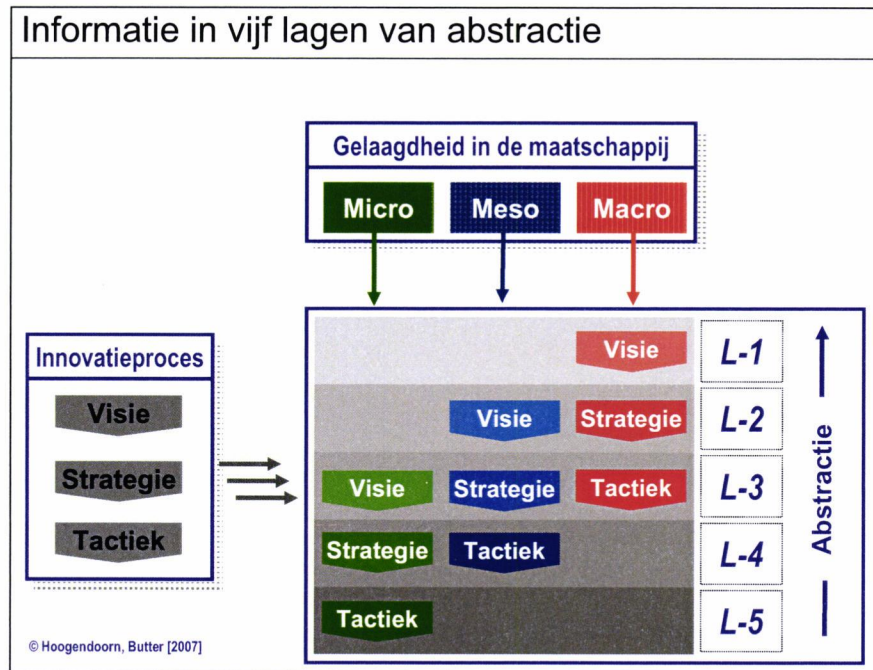
Om te zorgen dat het bedrijfsleven op een innovatieve manier de maatschappelijke vraagstukken kan adresseren, moet de wetenschappelijke wereld tot nieuwe wetenschappelijke inzichten en nieuwe technologieën komen die worden ingezet voor innovatieve ontwikkelingen. Voorbeelden hiervan zijn inzichten in “Moleculaire biotechnologie”, “Cognitieve technologieën” en “Intelligente mechatronica”.

Essentieel hierbij is dat het drie verschillende werelden zijn, maar dat zij toch in interactie met elkaar verschillende functies in het innovatieproces invullen.

Anderzijds is innovatie een strategisch proces dat in verschillende stadia gevoed wordt met informatie. Voor een bedrijf begint de ontwikkeling van een product met een analyse van de behoefte van de markt (bijvoorbeeld een vraag naar veiligheid van ouderen) en wordt dit in enkele stappen vertaald naar een scherp zicht op een concreet eindproduct (bijvoorbeeld een apparaat voor de monitoring van de gezondheid van ouderen op afstand). In theoretische termen draait het hier om een visionair, strategisch en tactisch niveau. Van een *visie* op de omgeving, wordt via een *strategisch plan* gewerkt naar de *tactische operationalisering* hiervan.

Het abstractieniveau van informatie dat een organisatie gebruikt is afhankelijk van het niveau binnen de organisatie en de organisatie zelf. Zo is de informatie die een nationale overheid gebruikt anders van aard dan die van een gemeente. Toch is er wel een zekere overlap van informatie, waarbij de functie van de informatie verschillend is. Informatie of ontwikkelingen op het tactische niveau van een nationale overheid (bijvoorbeeld een beleidsinstrument) speelt zich af op het visie - of omgevingsniveau van een gemeente.

Bij de analyse van toekomstgerichte ontwikkelingen voor organisaties gebruikt TNO dit raamwerk.

A Aanvullende tabellen

A.1 Overzicht relaties adviserende organisaties

In het onderstaande overzicht is het aantal gemeenschappelijke thema's tussen de verschillende adviserende organisaties te vinden. Het betreft hier zowel *beperkt* als *sterk*.

Advies orgaan	ACVZ	AGS	AWT	AIV	Raad voor Cultuur	RVZ	Onderwijsraad	AER	IP	MNP	CPB	NWO	WAR	ROB	RMO	RVW	RLG	RPB	TNO	VROM raad
ACVZ	10	1	4	5		1	3	2		1	2	5	4	2	1			1	3	2
AGS	1	77	32	22	8	9	8	7	19	21	20	47	19	10	13	6	7	53	33	
AWT	4	32	80	31	1	9	13	5	21	13	25	45	14	14	2	10	3	5	34	35
AIV	5	22	31	96	5	10	12	10	12	23	18	58	20	15	2	10	3	7	32	37
Raad voor Cultuur		8	1	5	17	3	3	1	5	1	1	14	2		1				12	1
RVZ	1	9	9	10	3	40	5	1	8	7	11	30	3	8	2	3	1	2	21	15
Onderwijsraad	3	8	13	12	3	5	31	1	14	4	13	25	5	7	3			2	17	14
AER	2	7	5	10	1	1	1	17	7	13	6	12	10	2		7	3	2	11	11
IP		19	21	12	5	8	14	7	53	12	21	40	14			7	2	3	34	17
MNP	1	21	13	23	1	7	4	13	12	76	19	46	35	9	23	7	8	38	63	
CPB	2	20	25	18	1	11	13	6	21	19	63	32	17	10	1	18	4	9	35	34
NWO	5	47	45	58	14	30	25	12	40	46	32	195	40	20	5	23	10	8	95	71
WAR	4	19	14	20	2	3	5	10	14	35	17	40	63	7	1	16	8	7	34	42
ROB	2	10	14	15		8	7	2		9	10	20	7	29	1	6	3	2	14	22
RMO	1		2	2	1	2	3			1	5	1	1	5				1	5	2
RVW		13	10	10		3		7	7	23	18	23	16	6		38	2	4	26	33
RLG		6	3	3		1		3	2	7	4	10	8	3		2	15	1	8	10
RPB	1	7	5	7		2	2	3	8	9	8	7	2	1	4	1	19	13	14	
TNO	3	53	34	32	12	21	17	11	34	38	35	95	34	14	5	26	8	13	161	64
VROM raad	2	33	35	37	1	15	14	11	17	63	34	71	42	22	2	33	10	14	64	130

A.2 Overzicht ministeries

In het onderstaande overzicht is het aantal gemeenschappelijke thema's tussen de verschillende ministeries te vinden. Het betreft hier zowel *beperkt* als *sterk*.

Ministerie	EZ	LNV	Defensie	OCW	VWS	Justitie	SZW	BZK	V&W1	V&W2	VROM - DGW	VROM - DGR	VROM - DM
EZ	148	75	61	44	32	34	71	62	26	50	21	17	84
LNV	75	162	58	43	46	27	53	63	35	55	14	26	131
Defensie	61	58	142	27	35	44	54	79	23	43	17	13	69
OCW	44	43	27	69	16	23	39	30	16	30	13	18	43
VWS	32	46	35	16	91	15	31	39	7	19	2	10	47
Justitie	34	27	44	23	15	77	37	54	12	25	20	7	40
SZW	71	53	54	39	31	37	113	62	10	23	26	10	54
BZK	62	63	79	30	39	54	62	141	21	38	22	11	73
V&W1	26	35	23	16	7	12	10	21	53	44	12	19	43
V&W2	50	55	43	30	19	25	23	38	44	88	14	27	65
VROM - DGW	21	14	17	13	2	20	26	22	12	14	39	7	15
VROM - DGR	17	26	13	18	10	7	10	11	19	27	7	35	28
VROM - DM	84	131	69	43	47	40	54	73	43	65	15	28	179

A.3 Overzicht budgettaire ondersteuning thema's Coalitieakkoord

Het volgende overzicht geeft een volledige opsomming van indicatie van financiële ondersteuning vanuit het Coalitieakkoord voor de maatschappelijke thema's.

Maatschappelijk thema	Budget (MEUR)	Maatschappelijk thema	Budget (MEUR)
Tensions in work-life balance	622	Increasing world trade and flow of goods	25
Frictions on the labour market	545	Regional socio-economic differences	25
Social segregation	500	Increasing transport and travelling	25
Emancipation	333	Corporate governance	23
Frictions in urban areas	197	Equal opportunities (including disabled people)	23
School drop-outs	155	Individual responsibility in communities and families	23
Crime prevention	150	Personal development	23
Organizing public transport	143	Less interests in science and technology professions	18
Mismatch between professional education and industry demands	134	Reduction of public bureaucracy	18
Juvenile care	132	Entrepreneurship	18
Global (atmospheric) warming	125	Shortage of science workers	18
Energy security	125	Privatisation of governmental organisations	18
Reduction of emission of greenhouse gasses	125	Formulating adequate trade, investment and competition regulation	18
Education for society	111	Fair trade	18
Funding of education	111	Abuse, maltreatment or neglect of pets	17
Shortage of teachers	111	Food security	17
Shortage of skilled medical personnel	111	Responsibility towards livestock	17
Access to good education	111	Unregulated food consumption - fishing, fish farms, hunting	17
Urban air quality	101	Persistency vital infrastructure	15
International cooperation in armed conflicts	100	Declining feelings of national identity	8
International peacekeeping forces	100	Pension funding	6
Role and responsibilities of public media	100	Financial global interdependence	4
Quality of living environment	92	Effective border security	4
Appropriate housing for elderly	78	The European identity	4
Maintenance of transport infrastructures	77	Redefining core tasks of government	4
Accessibility (Bereikbaarheid)	77	Increasing influence of EU	4
Multi-levelled governance	77	Increasing influence of interest groups	4
Friction in housing finance	68	Increasing international awareness (Cosmopolitanism)	4
Housing stock friction	68	Inefficient public private partnerships	4
Increasing demand for energy	65	Losing trust in politics and government	4
Cultural rights for minority groups	62	Supra and international arrangements for governance	4
Innovation paradox	60	Infectious diseases of livestock	3
Brain drain of high skilled workers	60	Coping with modern technology	2
Innovativeness of Western world	60	Responsibility towards wildlife/species	2
Operating in networks	60	Restructuring of the economy due to ageing	2
Pressure on spatial planning	59	Mobility of elderly	2
Integrating (inter)national law-(systems)	54	Social inclusion of the elderly	2
Internationalisation of crime (fighting)	54	Animal testing	2
Growing link between organized crime and terrorism	54	Ageing employees	2
Enhanced health promotion and disease prevention	52	Ethics around elderly	2
Maintenance of water infrastructure	50	Ageing customers	2
Illegal substances	50	Transparency on animal issues concerning production	2
Money laundering	50	Healthy ageing	2
Economic crimes	50	Public environmental awareness	1
National coordination and cooperation in addressing terrorism threats and crisis	50	Soil pollution	1
Identification of terrorist threats	50	Division of responsibility between consumers, producers and government	1
Trafficking	50	Accountability of polluters	1
Prevention of disasters	50	Water quality	1
Cybercrime & terrorism	50	Public knowledge about food (production)	1
Less jobs for lowly skilled people in developed countries	44	Toxic substances in food	1
Conservation of cultural heritage	37	Internationalisation of food chain	1
Creation of a national culture	37	Impact of climate change on food production	1
Sufficient professional care for the elderly	34	Increasing demand for experience food	1
Limiting costs of healthcare system	34	Increasing demand for food with health benefit	1
Public facilities for elderly	34	Increasing demand for healthy convenience food	1
Health effects of dietary patterns	33	Environmental impact of transport	1
Widening gap between rich and poor countries	33	Environmental impact of industry	1
Development of developing countries	33	Environmental impact of agriculture	1
Ethics around emerging technologies	32	Diffuse emissions	1
Prevention and treatment of addictions	32	Environmental criminality	1
Anticipation on changing health care needs	32	Plagues (for instance locusts)	1
Composition of the health benefit packages	32	Loss of scenery	1
Safe and secure medical ICT applications	32	Monitoring and assessment of environmental impact	1
Rights of the unborn life	32	Municipal solid waste	1
Euthanasia and palliative care	32	Ecological footprint of food	1
Continuity of care for people with chronic diseases	32	Health risks of plant diseases	1
Patient empowerment	32	Noise pollution	1
Income inequality	29	Remigration of rejected asylum seekers	
Integration of immigrants into national society	29	Regional policy	
Discrimination of race, religion, gender and sexual orientation	29	Adaptation: language and citizenship	
Availability of informal care	25	Personal choices in way of life	
		Involved consumers and citizens	

A.4 Overzicht relaties Ministeries en organisaties

In het volgende overzicht is het aantal overlappende thema's tussen de ministeries en de adviserende organisaties te zien.

Ministeries/ Advies organen	ACVZ	AGS	AWT	AIV	Raad voor Cultuur	RVZ	Onderwijsraad	AER	IP	MNP	CPB	NWO	WAR	ROB	RMO	RVW	RLG	RPB	TNO	VROM-council
EZ	6	43	63	48	9	24	24	9	40	34	53	82	32	17	3	24	6	12	75	68
LNV	3	44	48	48	7	16	17	15	28	62	31	102	46	18	3	23	15	13	76	86
Defensie	6	42	36	51	8	17	14	9	18	29	18	90	14	17	2	17	2	5	74	51
OCW	4	24	36	24	3	10	23	5	30	21	22	59	14	16	2	10	4	4	33	33
VWS		28	16	19	11	25	5	2	20	7	14	70	7	4		3	6	1	47	15
Justitie	7	19	21	26	9	10	12	3	7	14	12	61	7	21	5	8	1	5	38	30
SZW	7	21	41	42	9	19	28	5	24	14	33	71	16	18	3	5	3	8	46	44
BZK	5	41	45	44	12	15	19	4	9	19	24	92	18	25	5	12	5	5	70	53
V&W1	1	19	13	12	1	3	5	7	10	27	15	34	19	9	1	26	4	5	37	44
V&W2	3	40	34	23	5	11	10	9	15	40	23	50	28	16	1	32	5	9	58	61
VROM - DGW	1	4	8	13	2	7	10		5	7	11	25	7	10	3	3	3	8	20	33
VROM - DGR	1	18	14	10		4	4	5	12	18	14	20	17	7		16	4	7	20	28
VROM - DGM	3	54	53	56	12	15	13	17	30	70	35	109	53	19	1	27	15	12	83	96

A.5 Overzicht overlappende thema's van de pijlers

	P1: Een actieve internationale en Europese rol	P2: Een innovatieve, concurrerende en ondernemende economie	P3: Een Duurzame samenleving	P4: Sociale samenhang	P5: Veiligheid stabiel en in respect	P6: Overheid en dienstbare publieke sec
Pijler 1: Een actieve internationale en Europese rol	Totaal: 24	Increasing demand for energy	Increasing demand for energy	Increasing demand for energy	Growing link between organized crime and internationalisation of crime (fighting) Integrating (inter)national law-(s)ystems	Conservation of cultural heritage Creation of a national culture Internationalisation of crime (fighting) Increasing influence of EU
Pijler 2: Een innovatieve, concurrerende en ondernemende economie	Increasing demand for energy	Totaal: 28	Increasing demand for energy Organizing public transport Quality of living environment	Increasing demand for energy Organizing public transport Quality of living environment	Increasing demand for energy Public knowledge about food (production) Health effects of dietary patterns Quality of living environment	Accessibility (Bereikbaarheid) Quality of living environment Reduction of public bureaucracy
Pijler 3: Een Duurzame samenleving	Increasing demand for energy	Increasing demand for energy Organizing public transport Quality of living environment	Totaal: 44	Increasing demand for energy Pressure on spatial planning Quality of living environment	Increasing demand for energy Pressure on spatial planning Quality of living environment	Public knowledge about food (production) Health effects of dietary patterns Quality of living environment
Pijler 4: Sociale samenhang	Increasing demand for energy Pension funding Multi-levelled governance	Increasing demand for energy Quality of living environment Social segregation Frictions in urban areas Mismatch between professional education and industry demands School drop-outs	Increasing demand for energy Pressure on spatial planning Quality of living environment	Totaal: 37	Increasing demand for energy Pressure on spatial planning Quality of living environment	Sufficient professional care for the elderly Integration of immigrants into national society Appropriate housing for elderly Limiting costs of healthcare system Juvenile care Public facilities for elderly Cultural rights for minority groups Quality of living environment Multi-levelled governance
Pijler 5: Veiligheid stabiel en in respect	Growing link between organized crime and internationalisation of crime (fighting) Integrating (inter)national law-(s)ystems	Increasing demand for energy Pension funding Multi-levelled governance	Increasing demand for energy Pressure on spatial planning Quality of living environment	Increasing demand for energy Pressure on spatial planning Quality of living environment	Totaal: 11	Internationalisation of crime (fighting)
Pijler 6: Overheid en dienstbare publieke sec	Conservation of cultural heritage Creation of a national culture Internationalisation of crime (fighting) Increasing influence of EU Losing trust in politics and government Multi-levelled governance Supra and international arrangements for involved consumers and citizens	Increasing demand for energy Pension funding Multi-levelled governance	Increasing demand for energy Pressure on spatial planning Quality of living environment	Increasing demand for energy Pressure on spatial planning Quality of living environment	Internationalisation of crime (fighting)	Totaal: 35

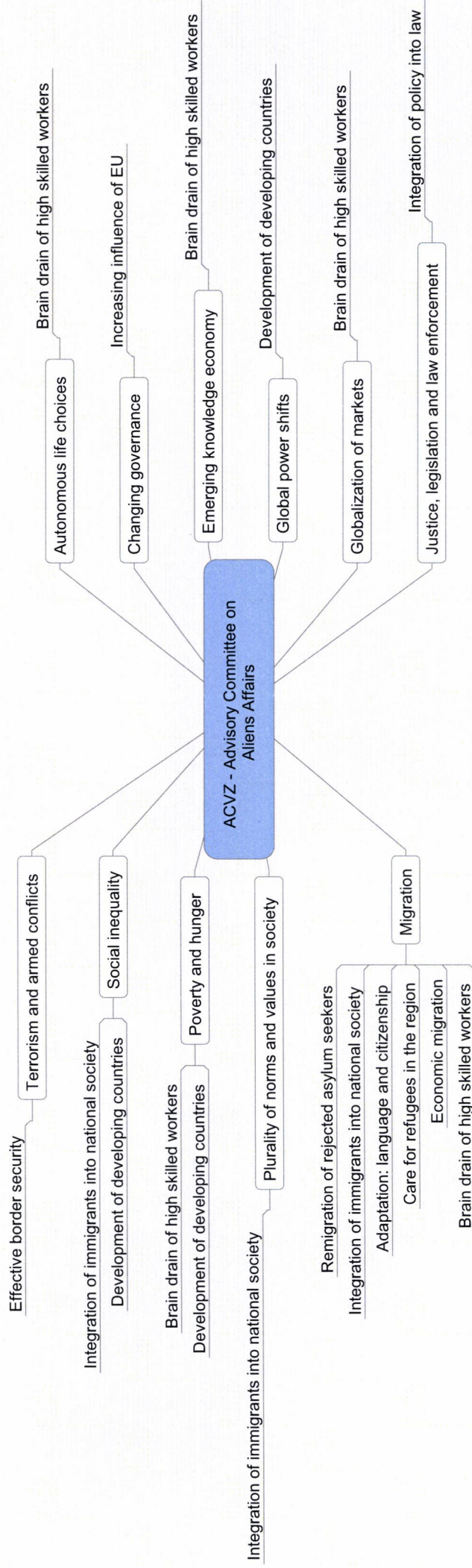
A.6 Overzicht van de thema's geadresseerd door de adviserende organisaties

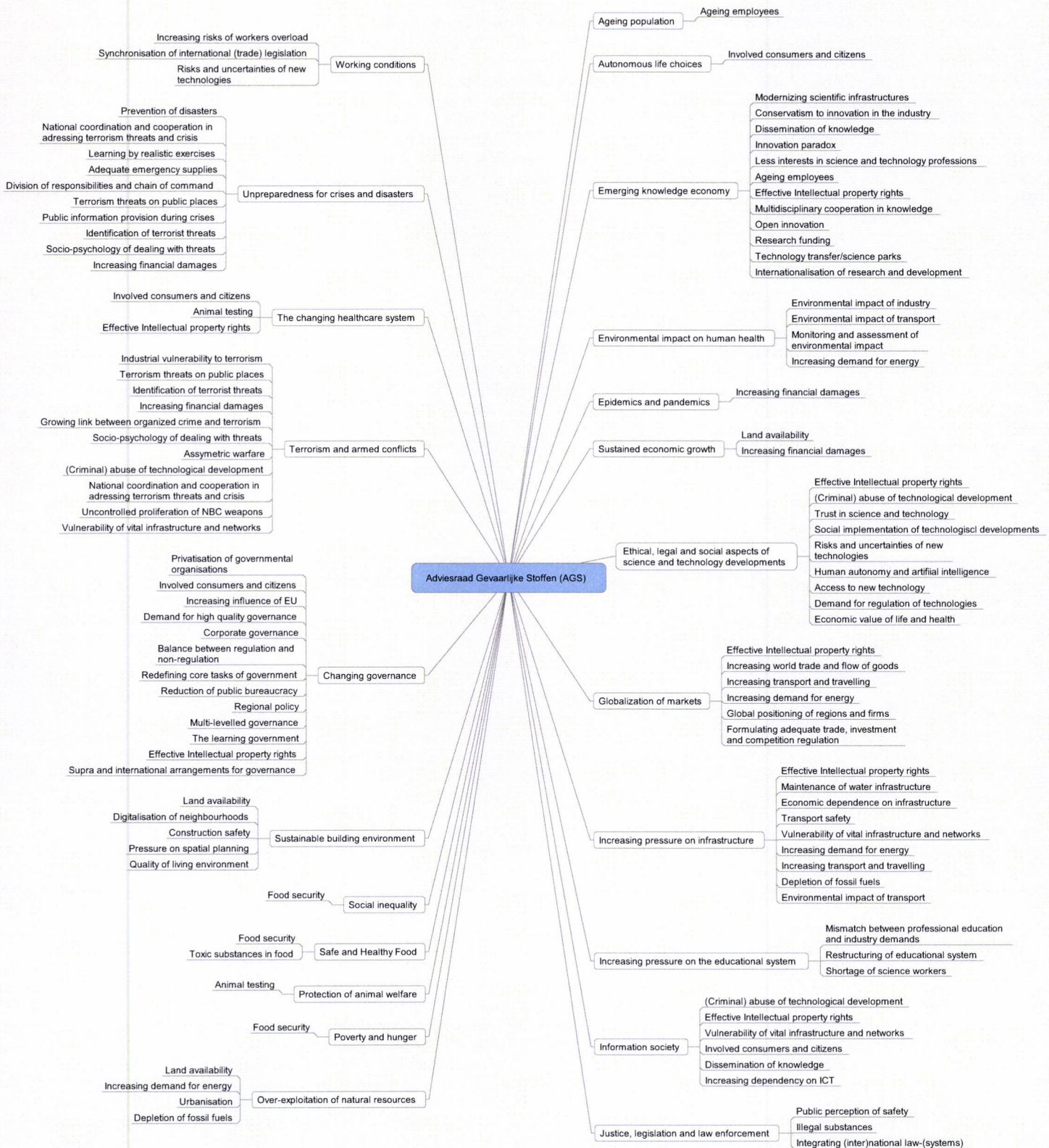

Maatschappelijke thema's		ACVZ	AGS	AWT	AIV	RVZ	Onderwijsraad	AER	IP	MNP	CPB	NWO	RMO	RVW	RLG	RPB	TNO	VROM raad
Emerging knowledge economy	Ageing employees					x					x							x
	Brain drain of high skilled workers	x		x								x						
	Conservatism to innovation in the industry			x					x									
	Coping with modern technology					x												x
	Digitalisation of life											x						x
	Dissemination of knowledge			x					x			x						x
	Effective Intellectual property rights																	x
	Entrepreneurship			x					x									x
	Increasing economic productivity																	x
	Innovation paradox			x					x			x						x
	Internationalisation of research and development			x								x						x
	Less interests in science and technology professions								x			x						
	Modernizing scientific infrastructures			x					x			x						
	Multidisciplinary cooperation in knowledge			x							x	x						
	Obsolescence of knowledge								x			x						
	Open innovation			x					x				x					x
	Operating in networks			x									x					x
	Research funding			x					x			x						
	Shift to services			x								x						x
	Technology transfer/science parks			x														
Unemployment of unskilled workers											x						x	
Environmental impact on human health	Diffuse emissions									x								x x
	Environmental impact of agriculture									x								x
	Environmental impact of industry									x								x
	Environmental impact of transport		x							x	x			x				x x
	Increasing demand for energy		x					x	x	x	x	x						x x
	Monitoring and assessment of environmental impact									x		x		x				x x
	Noise pollution									x								x
	Public environmental awareness													x				x
	Soil pollution									x								x
	Urban air quality									x								x
	Water quality													x				x x
Epidemics and pandemics	(Inter)national co-ordination of reaction on epidemics				x													
	Availability of effective antibiotics or antiviral drugs				x							x						
	Availability of vaccines for epidemic diseases				x							x						
	Emergence of new epidemic diseases											x						
	Increasing financial damages		x															
Ethical, legal and social aspects of science and technology developments	Access to new technology					x												
	Articulation of public values and developments into policy											x						
	Demand for regulation of technologies											x						
	Economic value of life and health											x						
	Effective Intellectual property rights																	x
	Ethics around emerging technologies											x						
	Human autonomy and artificial intelligence											x						x
	Relation between technology and behaviour																	x
	Risks and uncertainties of new technologies										x		x					x
	Social implementation of technologiscl developments			x					x			x						x
Trust in science and technology			x									x						
Global power shifts	Competition over access to resources and markets				x					x								
	Decline of US as economic superpower				x													
	Development of developing countries				x							x						
	Draining away of traditional industry																	x
	Emerging superpowers				x													
	Improvement of developmental aid				x													
	Innovativeness of Western world			x													x	
	Widening gap between rich and poor countries				x													
	(Inter)national co-ordination of reaction on epidemics				x													
Globalization of markets	Availability of cheap (illegal) foreign workers										x							
	Brain drain of high skilled workers	x		x								x						
	Continuing de-integration and outsourcing within companies			x														
	Draining away of traditional industry																	x
	Effective Intellectual property rights																	x
	Formulating adequate trade, investment and competition regulation		x							x								
	Global positioning of regions and firms		x		x												x	x
	Increasing demand for energy		x					x	x	x	x	x						x x
	Increasing transport and travelling		x								x			x				x x
	Increasing world trade and flow of goods		x		x						x							x
	Internationalisation of food chain																	x
	New competitors				x							x						

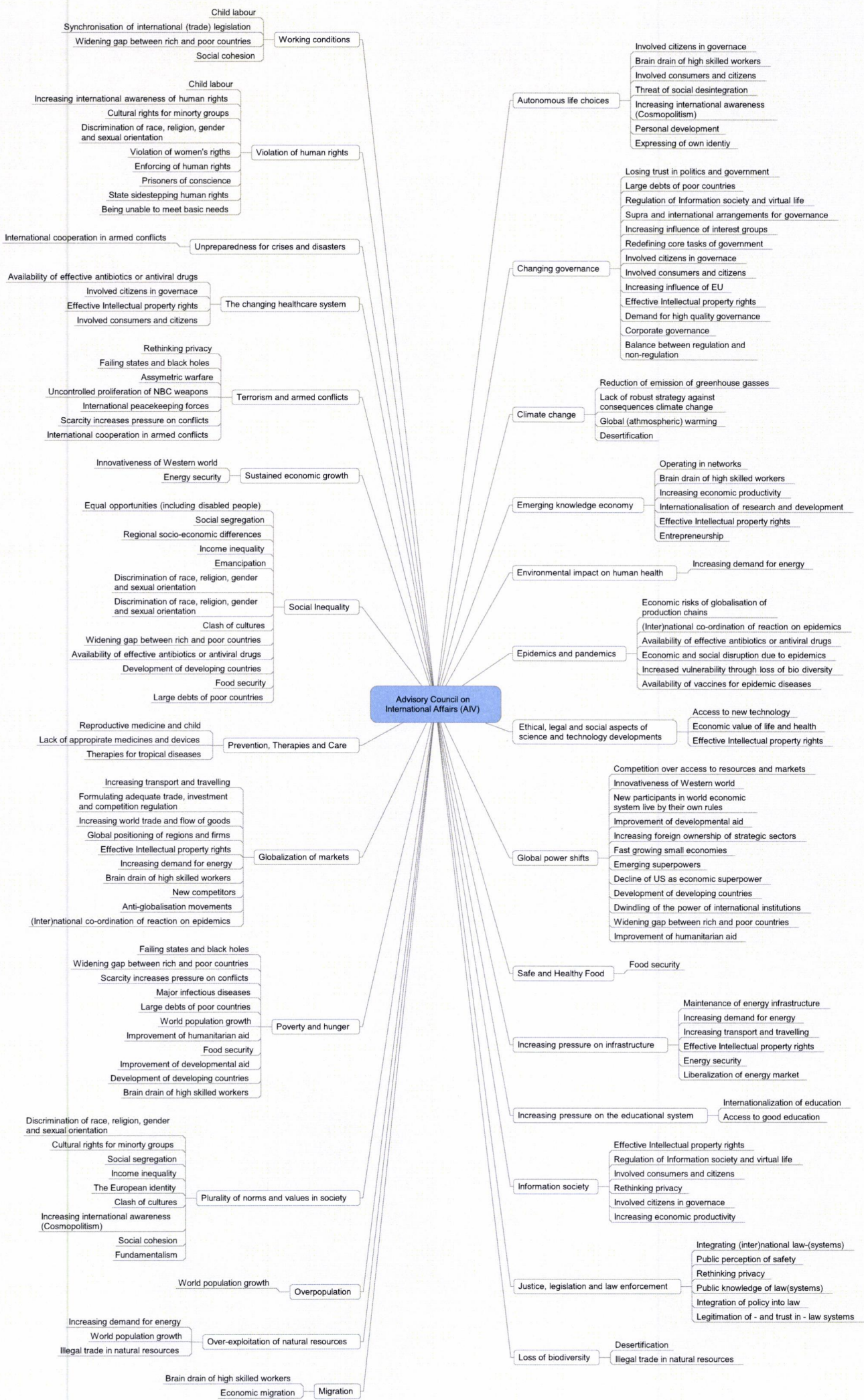

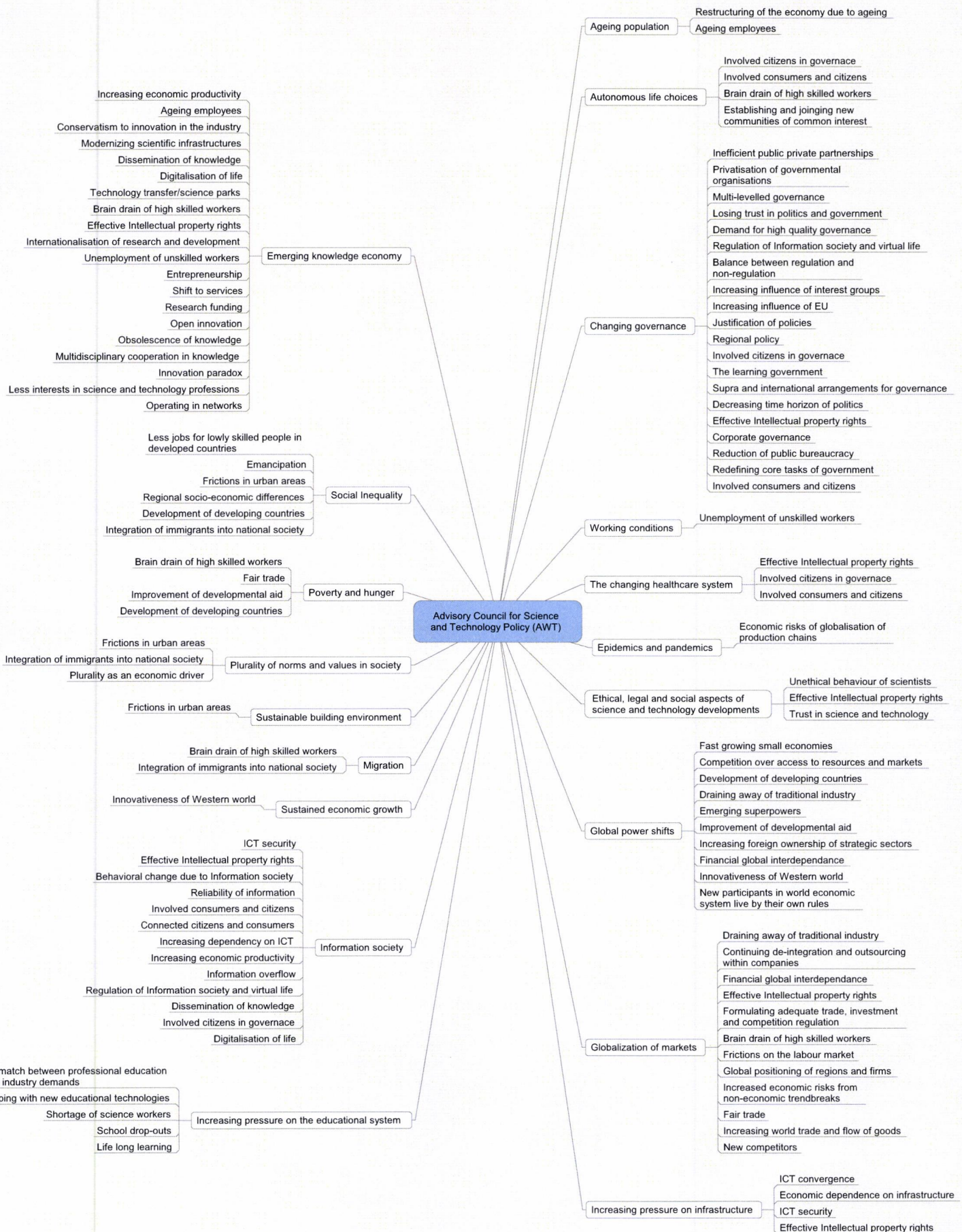
Maatschappelijke thema's		ACVZ	AGS	AWT	AIV	RVZ	Onderwijsraad	AER	IP	MNP	CPB	NWO	RMO	RWW	RLG	RPB	TNO	VROM raad
	Economic migration	x														x		
	Integration of immigrants into national society	x										x	x					
	Remigration of rejected asylum seekers	x																
Over-exploitation of natural resources	Depletion of fossil fuels		x							x		x						x
	Increasing demand for energy		x					x	x	x	x	x					x	x
	Land availability		x					x		x								
	Low efficiency on resources utilization									x		x						x
	Over-exploitation of minerals									x								x
	Over-exploitation through tourism																	x
	Urbanisation		x														x	x
	Water stress							x								x		x
Plurality of norms and values in society	Clash of cultures						x					x						
	Conservation of cultural heritage									x		x				x		x
	Creation of a national culture											x						
	Cultural rights for minority groups											x						
	Declining feelings of national identity											x						
	Discrimination of race, religion, gender and sexual orientation				x													
	Fragmentation of social norms and values											x						
	Frictions in urban areas											x	x				x	x
	Fundamentalism				x													
	Increasing international awareness (Cosmopolitanism)						x					x						
	Integration of immigrants into national society	x										x	x					
	Plurality as an economic driver																	x
	Redefinition of traditional values											x						
	Social cohesion											x	x					x
	Social segregation				x							x						x
The European identity				x														
Poverty and hunger	Brain drain of high skilled workers	x		x								x						
	Development of developing countries				x							x						
	Failing states and black holes				x													
	Food security		x		x							x				x		x
	Improvement of developmental aid				x													
	Major infectious diseases											x						
	Scarcity increases pressure on conflicts											x						
	Water stress							x								x		x
	Widening gap between rich and poor countries				x													
Prevention, Therapies and Care	Brain related diseases					x						x						
	Combating major diseases											x						
	Continuity of care for people with chronic diseases					x						x						
	Demand for personalized health care					x						x						x
	Enhanced health promotion and disease prevention					x						x						x
	Ethics around emerging technologies											x						
	Juvenile care																	x
	Lack of appropriate medicines and devices					x						x						x
	Prevention and treatment of addictions											x						
	Prevention and treatment of infectious diseases											x						
Protection of animal welfare	Animal testing											x						x
	Infectious diseases of livestock											x						
	Transparency on animal issues concerning production															x		
Safe and Healthy Food	Division of responsibility between consumers, producers and government					x												
	Ecological footprint of food															x		x
	Food security		x		x							x				x		x
	Health risks of plant diseases											x						
	Health effects of dietary patterns					x						x						
	Impact of climate change on food production											x				x		x
	Increasing demand for food with health benefit											x						
	Increasing demand for healthy convenience food																	x
	Infectious diseases of livestock											x						
	Internationalisation of food chain																	x
	Public knowledge about food (production)															x		x
Social Inequality	Toxic substances in food		x									x						x
	Digital divide																	x
	Discrimination of race, religion, gender and sexual orientation				x													
	Emancipation											x						
	Equal opportunities (including disabled people)						x											x
	Frictions in urban areas											x	x				x	x
	Inadequate use of diversity potential			x								x						x
Less jobs for lowly skilled people in developed countries						x					x							

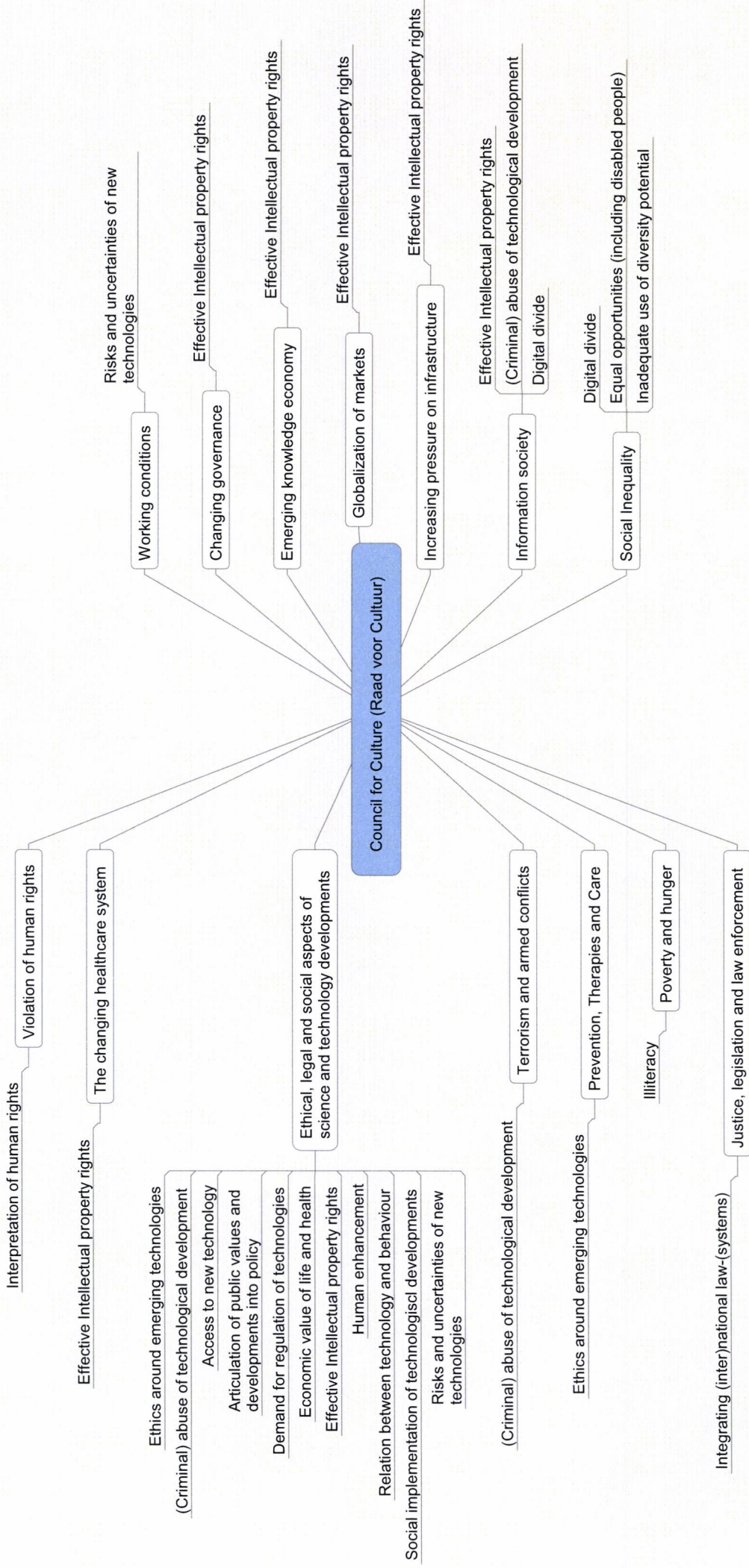

Council for Public Health and Health Care (RVZ)

Social cohesion

- Working conditions
- Healthy ageing
- Appropriate housing for elderly
- Limiting costs of healthcare system
- Public facilities for elderly
- Availability of informal care
- Ageing employees

The changing healthcare system

- Involving consumers and citizens
- Juvenile care
- Health education for the general public
- Patient safety and accident prevention
- Involving citizens in governance
- Patient empowerment
- Limiting costs of healthcare system

Terrorism and armed conflicts

- Involving citizens in governance
- Involving consumers and citizens
- Personal choices in way of life
- Tensions in work-life balance
- The rise of individualism
- Threat of social desintegration

Sustainable building environment

- Appropriate housing for elderly
- Limiting costs of healthcare system
- Equality and accessibility in health care
- Anticipation on changing health care needs
- Availability of informal care
- Changes in norms and values related to health
- Composition of the health benefit packages
- Health education for the general public
- Integrating medical departments
- Patient empowerment
- Medical self care
- Patient safety and accident prevention
- Public health policy and prevention
- Shortage of skilled medical personnel

Efficient health care system

- Ethics around emerging technologies
- Prevention and treatment of addictions
- Combating major diseases
- Euthanasia and palliative care
- Juvenile care
- Continuity of care for people with chronic diseases
- Enhanced health promotion and disease prevention

Prevention, Therapies and Care

- Ethics around emerging technologies
- Prevention and treatment of addictions
- Combating major diseases
- Euthanasia and palliative care
- Juvenile care
- Continuity of care for people with chronic diseases
- Enhanced health promotion and disease prevention

Economic development

- Corporate governance
- Reduction of public bureaucracy
- Privatisation of governmental organisations
- Increasing influence of EU
- Balance between regulation and non-regulation
- Involving consumers and citizens
- Involving citizens in governance
- Losing trust in politics and government

Plurality of norms and values in society

- Equal opportunities (including disabled people)
- The rise of individualism
- Innovation paradox
- Ageing employees
- Economic value of life and health
- Ethics around emerging technologies

Justice, legislation and law enforcement

- Rethinking privacy
- Involving citizens in governance
- Involving consumers and citizens

Rethinking privacy

- Information society
- Justice, legislation and law enforcement
- Rethinking privacy

Personal choices in way of life

- Information society
- Justice, legislation and law enforcement
- Rethinking privacy

Information society

- Information society
- Justice, legislation and law enforcement
- Rethinking privacy

Justice, legislation and law enforcement

- Information society
- Justice, legislation and law enforcement
- Rethinking privacy

Rethinking privacy

- Information society
- Justice, legislation and law enforcement
- Rethinking privacy

Information society

- Information society
- Justice, legislation and law enforcement
- Rethinking privacy

Justice, legislation and law enforcement

- Information society
- Justice, legislation and law enforcement
- Rethinking privacy

Rethinking privacy

- Information society
- Justice, legislation and law enforcement
- Rethinking privacy

Information society

- Information society
- Justice, legislation and law enforcement
- Rethinking privacy

Justice, legislation and law enforcement

- Information society
- Justice, legislation and law enforcement
- Rethinking privacy

Rethinking privacy

- Information society
- Justice, legislation and law enforcement
- Rethinking privacy

Information society

- Information society
- Justice, legislation and law enforcement
- Rethinking privacy

Justice, legislation and law enforcement

- Information society
- Justice, legislation and law enforcement
- Rethinking privacy

Rethinking privacy

- Information society
- Justice, legislation and law enforcement
- Rethinking privacy

Information society

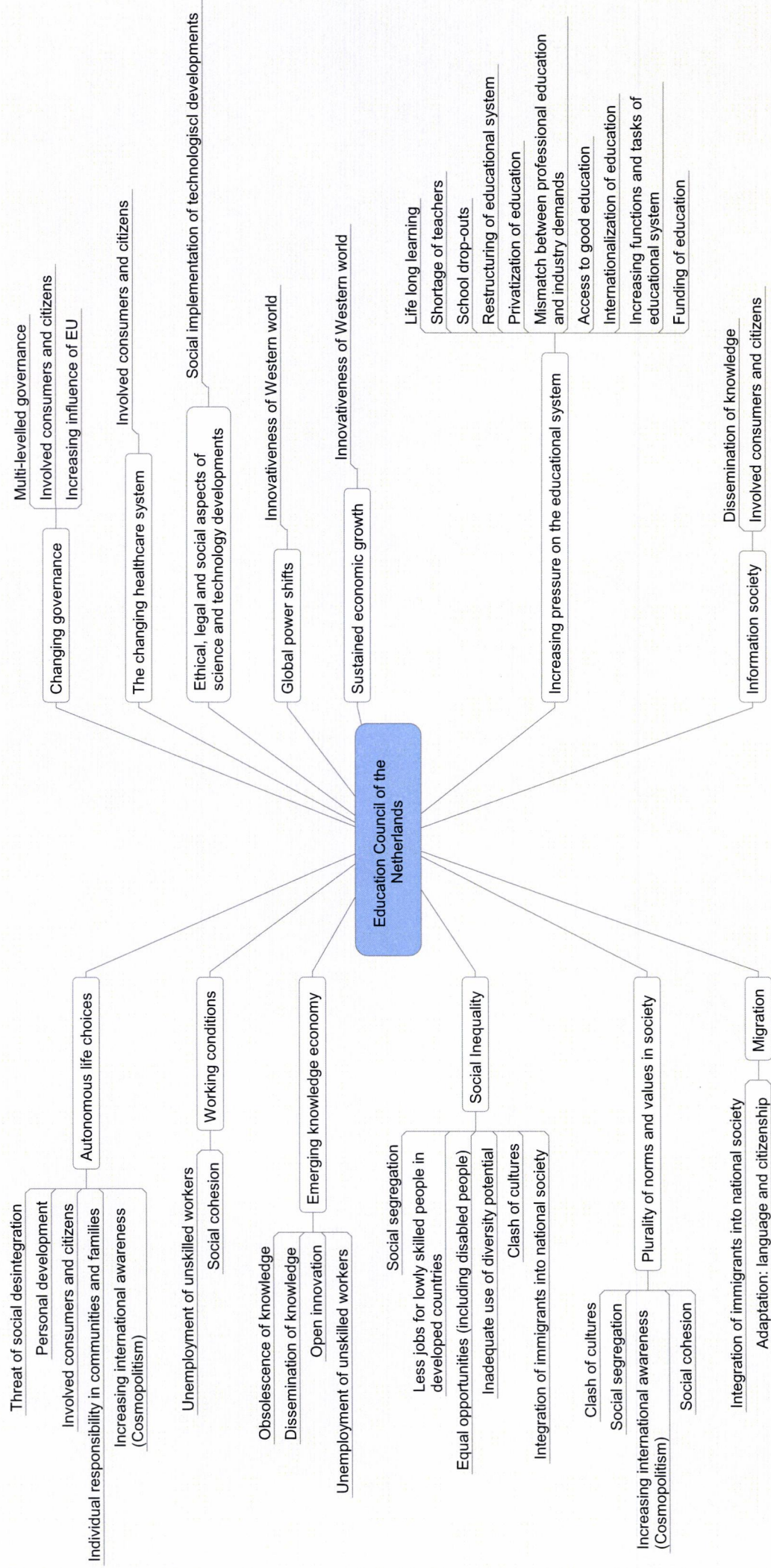
- Information society
- Justice, legislation and law enforcement
- Rethinking privacy

Justice, legislation and law enforcement

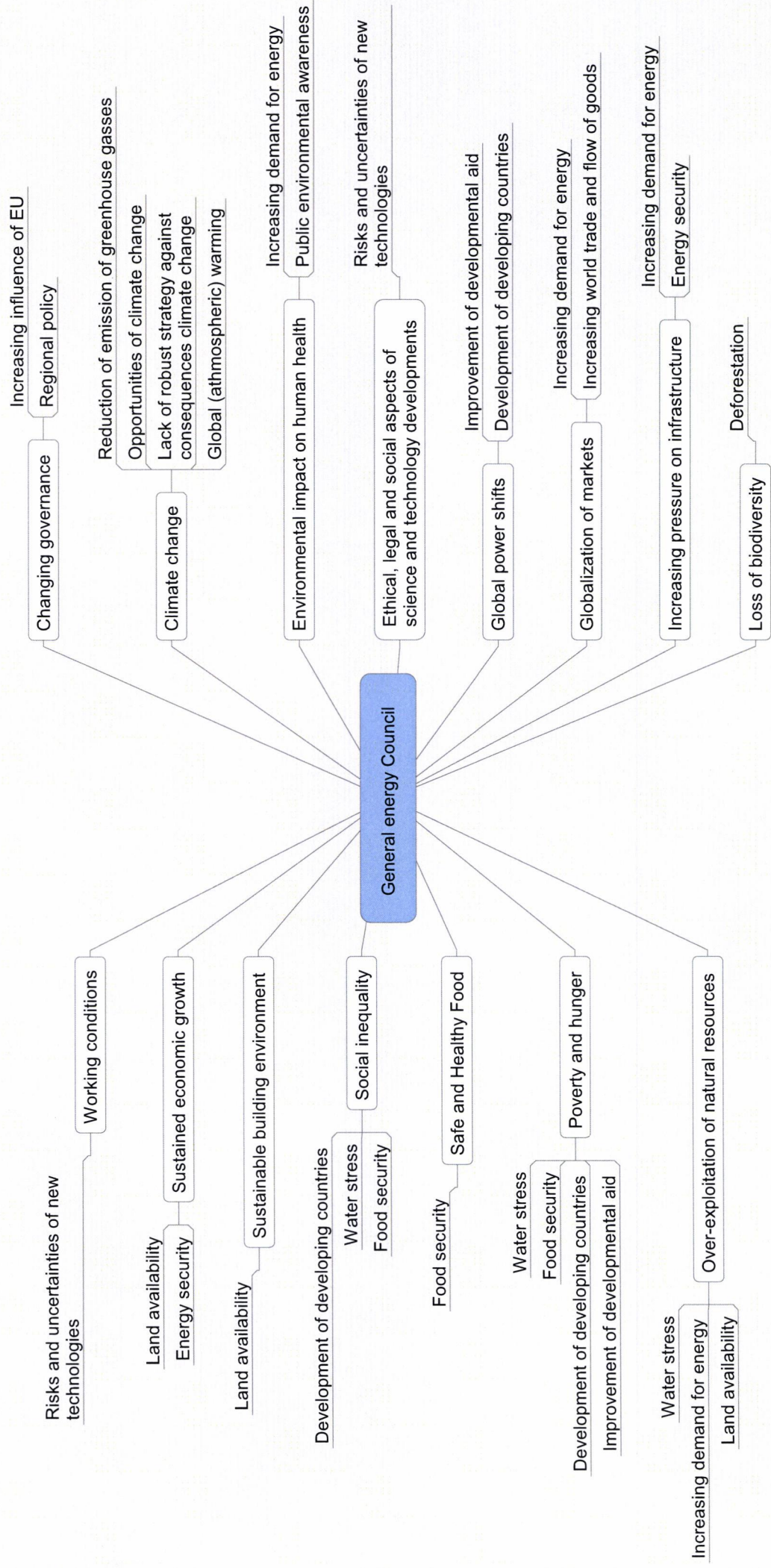
- Information society
- Justice, legislation and law enforcement
- Rethinking privacy

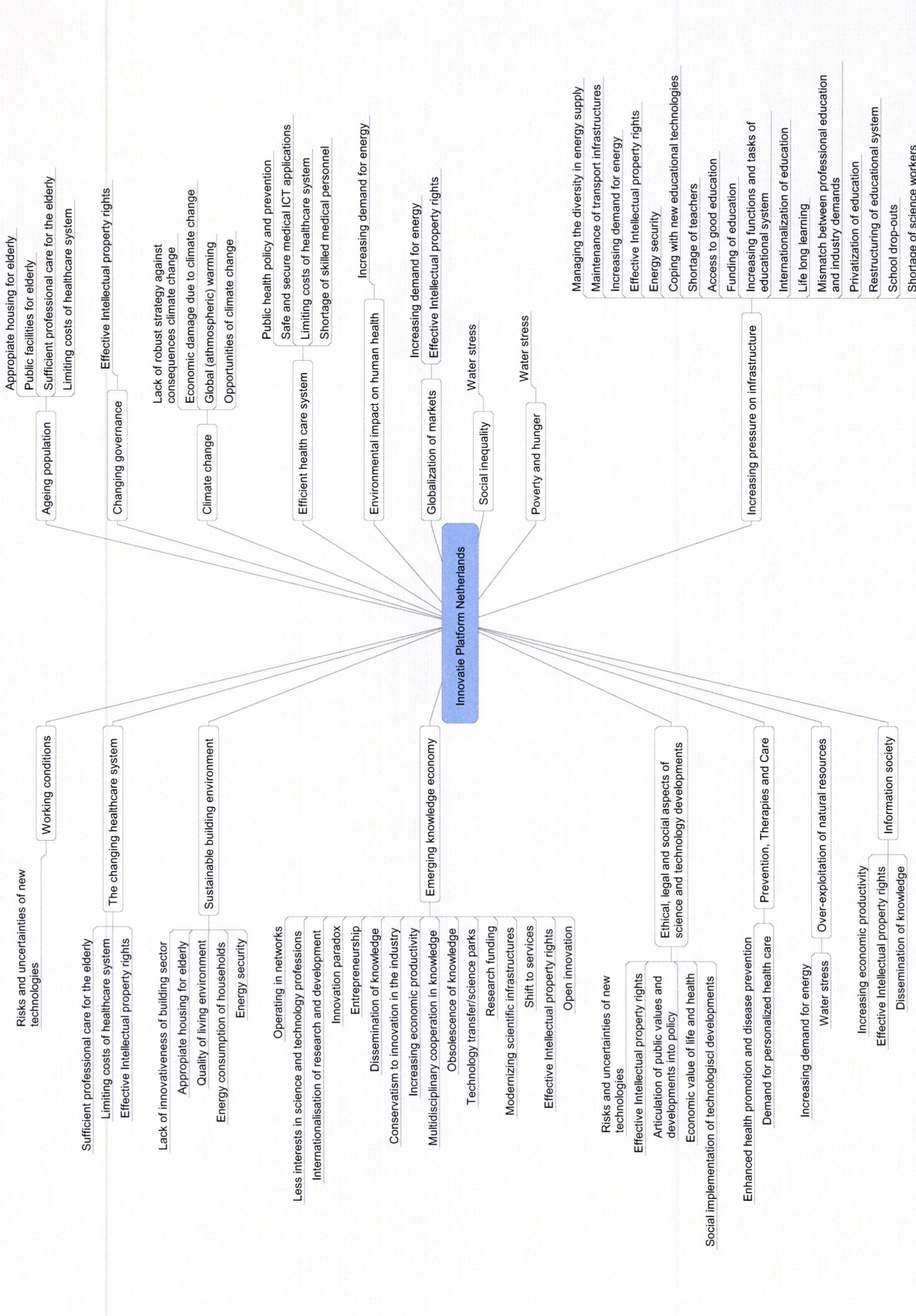
Rethinking privacy

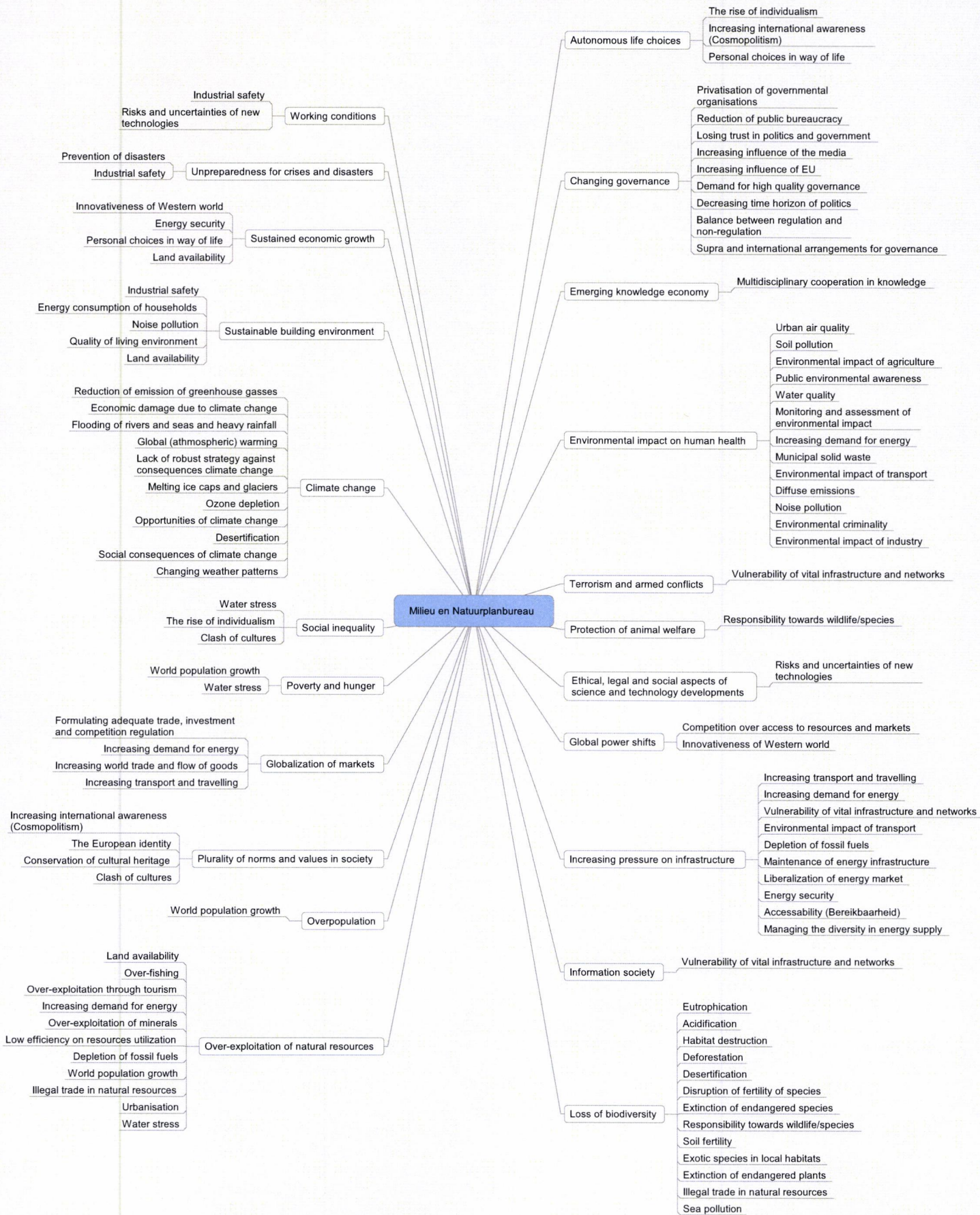
- Information society
- Justice, legislation and law enforcement
- Rethinking privacy

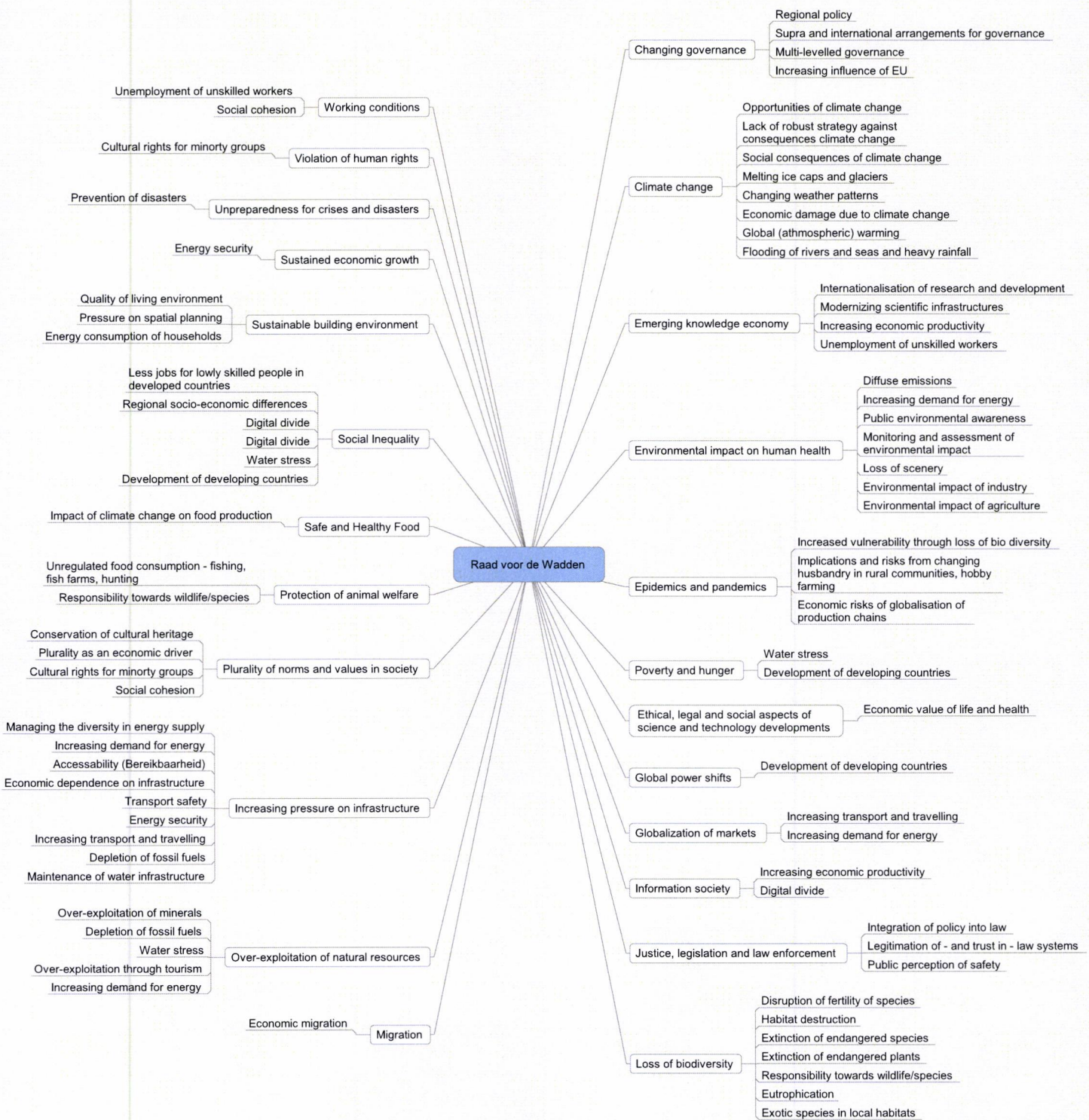

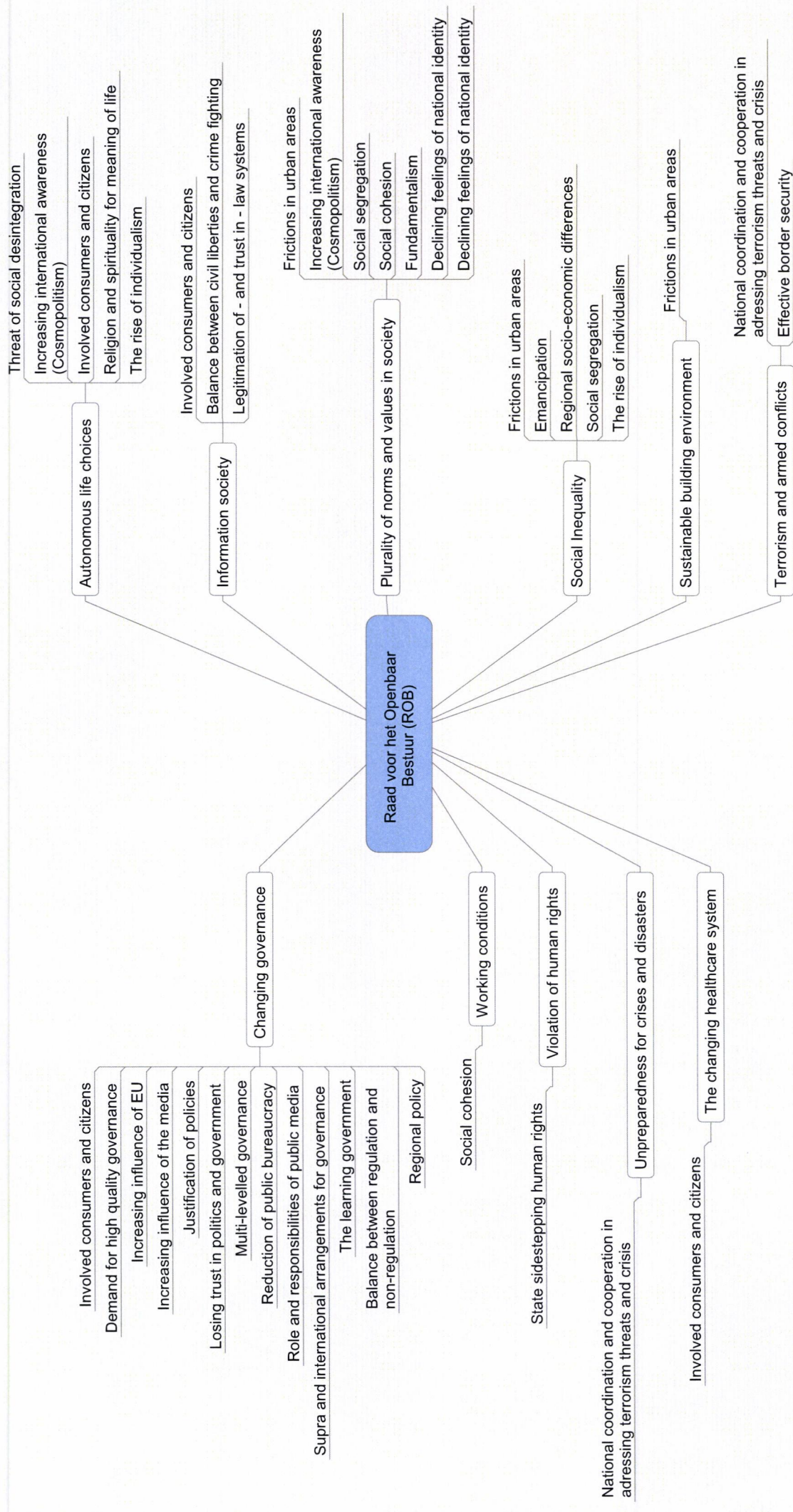

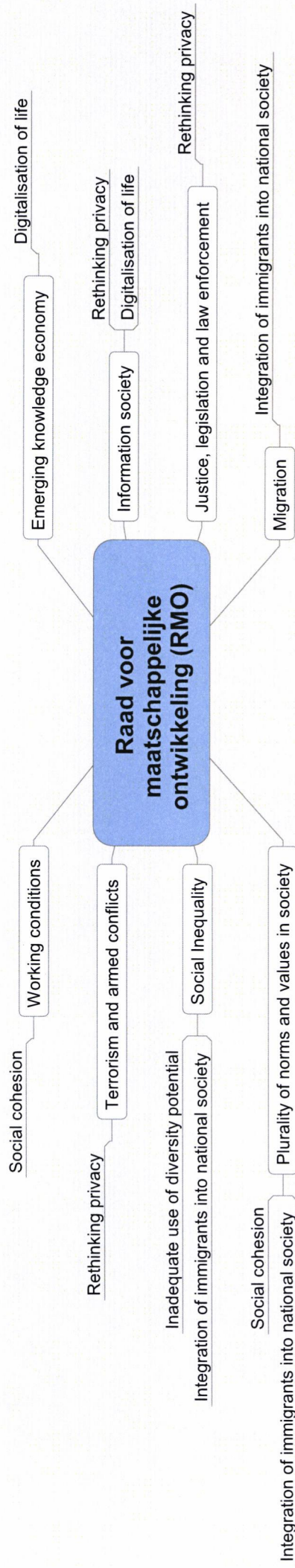

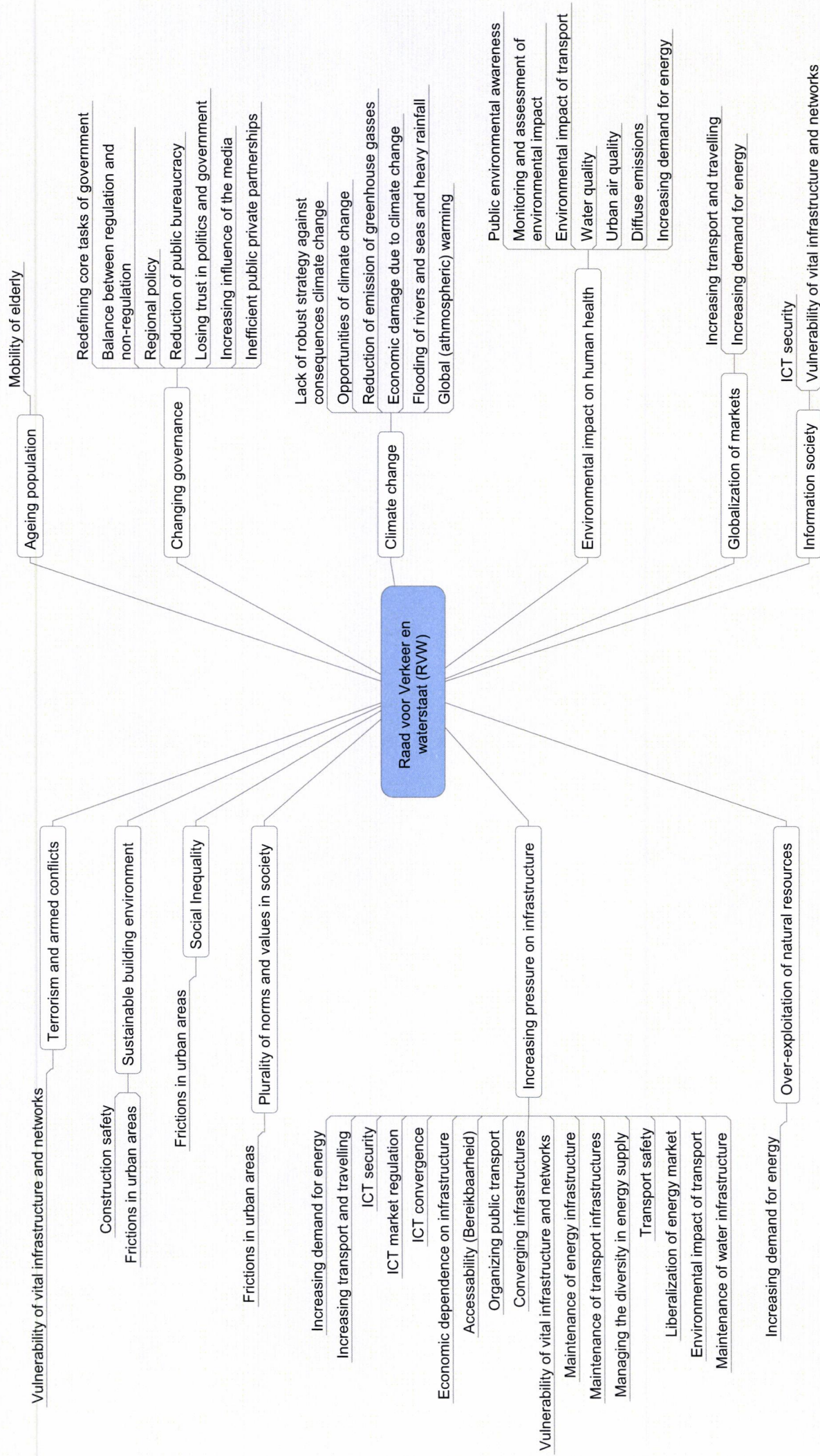

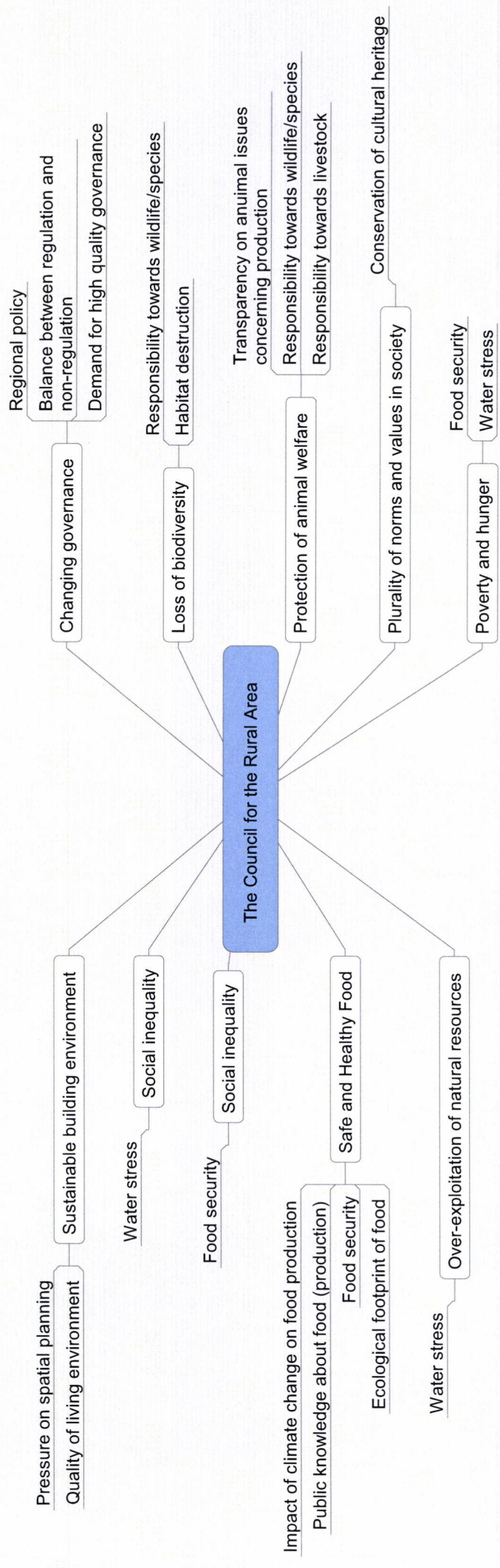

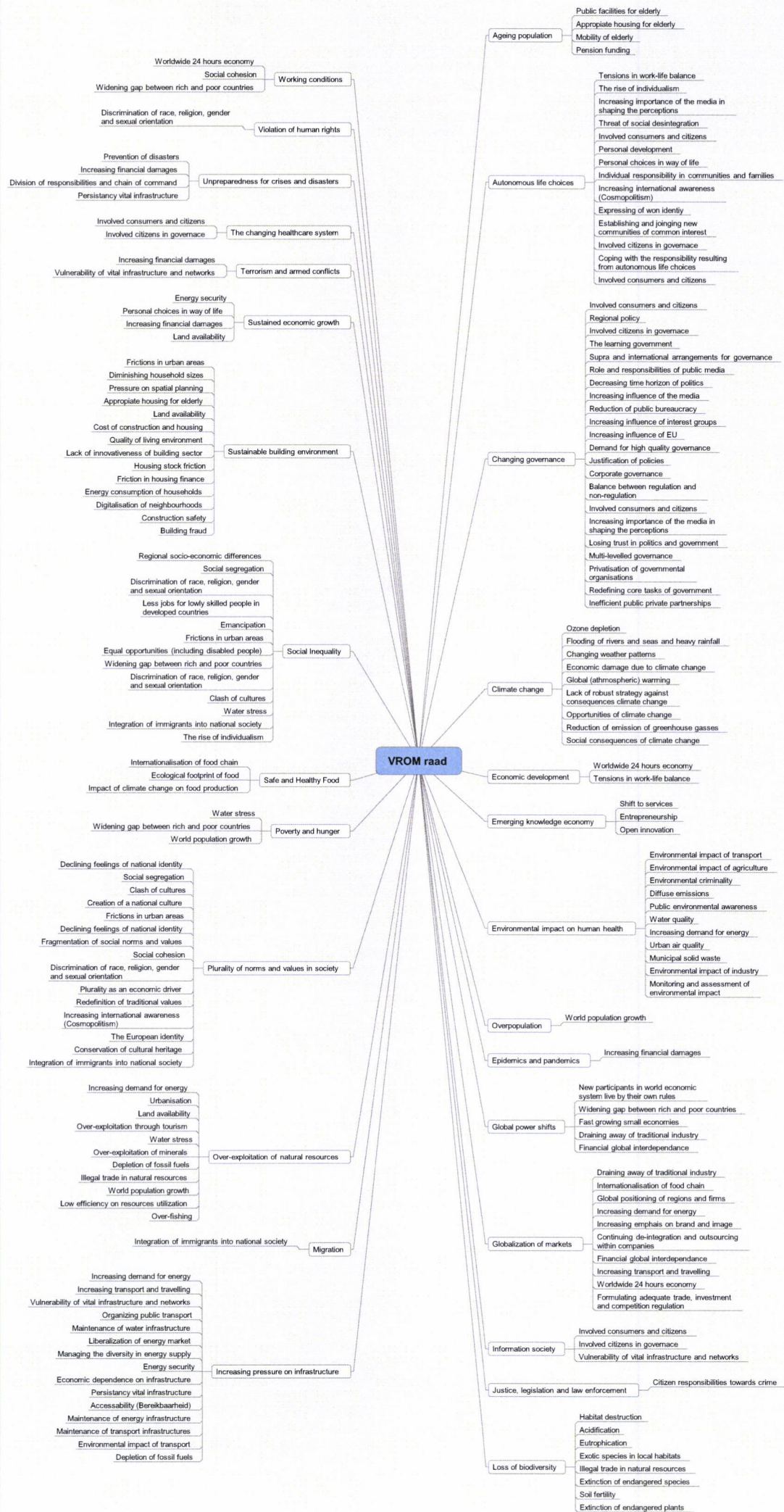

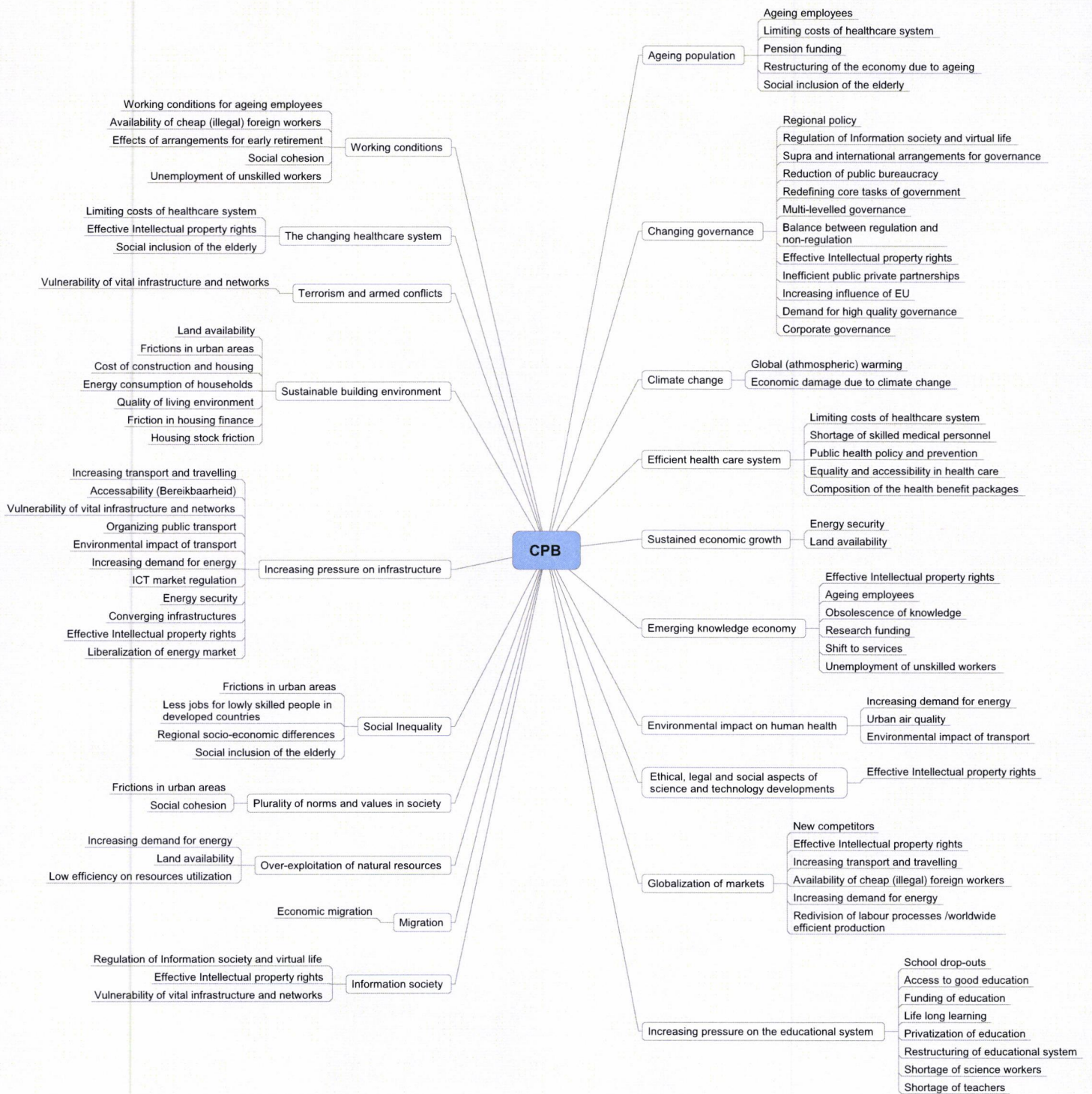

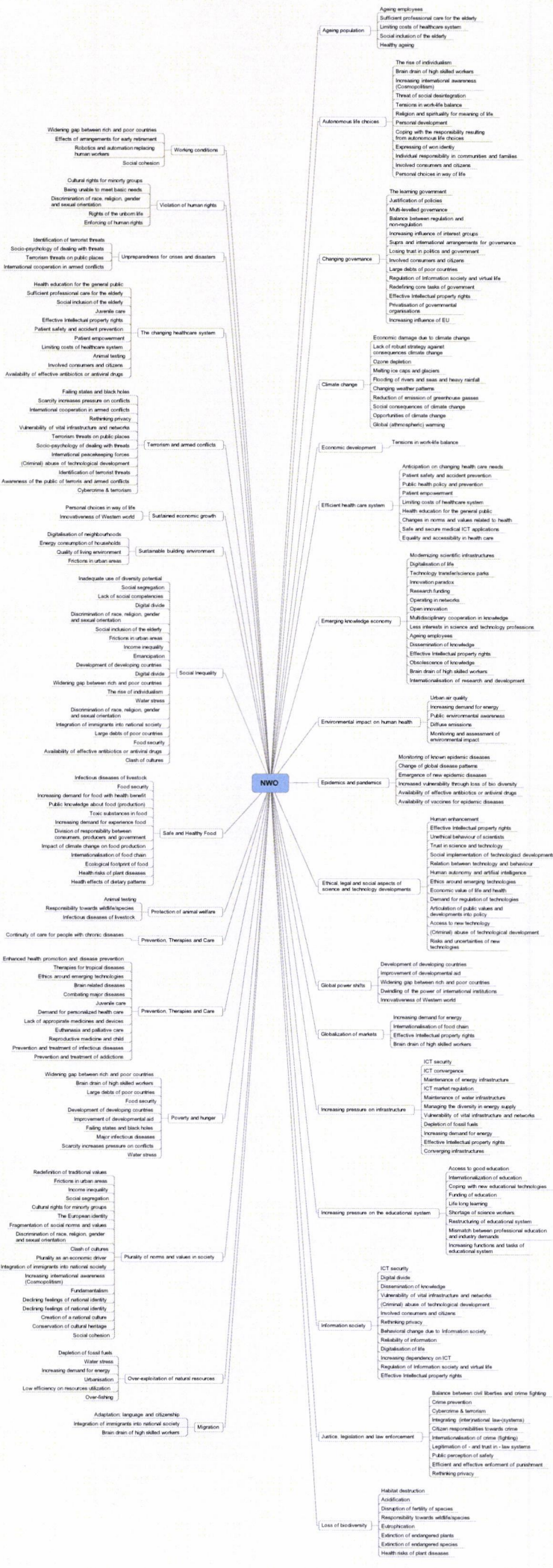

A.7 Overzicht van de thema's geadresseerd door de Ministeries

Maatschappelijke thema's		EZ	LNV	Defensie	OCW	VWS	Justitie	SZW	BZK	V&W1	V&W2	VRDM - DGW	VRDM - DGR	VRDM - DGM	
	Digitalisation of life		x				x		x						
	Dissemination of knowledge		x	x	x	x								x	
	Entrepreneurship	x	x					x						x	
	Increasing economic productivity	x													
	Innovation paradox		x	x	x						x				
	Internationalisation of research and development													x	
	Less interests in science and technology professions			x	x										
	Modernizing scientific infrastructures				x										x
	Multidisciplinary cooperation in knowledge		x		x						x				x
	Obsolescence of knowledge				x										
	Open innovation		x		x						x	x			x
	Operating in networks		x	x											
	Research funding	x	x	x	x							x			x
	Shift to services		x												
	Technology transfer/science parks		x		x										x
	Unemployment of unskilled workers	x							x						
Environmental impact on human health	Diffuse emissions	x	x							x	x			x	
	Environmental criminality		x											x	
	Environmental impact of agriculture		x											x	
	Environmental impact of industry		x												
	Environmental impact of transport		x							x	x			x	
	Increasing demand for energy		x							x					
	Monitoring and assessment of environmental impact		x							x	x			x	
	Municipal solid waste														x
	Public environmental awareness		x							x	x				x
	Soil pollution		x												
	Urban air quality		x												
Epidemics and pandemics	Water quality									x	x			x	
	(Inter)national co-ordination of reaction on epidemics		x			x									
	Availability of effective antibiotics or antiviral drugs		x			x									
	Availability of vaccines for epidemic diseases		x			x									
	Change of global disease patterns		x												
	Economic and social disruption due to epidemics		x												
	Economic risks of globalisation of production chains		x												
	Emergence of new epidemic diseases		x			x									
	Foreign animal disease risk communicated by transport		x												
	Implications and risks from changing husbandry in rural communities, hobby farming		x												
	Increased vulnerability through loss of bio diversity		x												
Ethical, legal and social aspects of science and technology developments	Increasing financial damages								x						
	Monitoring of known epidemic diseases		x			x									
	(Criminal) abuse of technological development			x			x		x						
	Access to new technology	x	x	x										x	
	Articulation of public values and developments into policy		x		x		x								
	Demand for regulation of technologies	x	x				x		x					x	
	Economic value of life and health		x												
	Ethics around emerging technologies		x				x		x						x
	Human autonomy and artificial intelligence			x			x		x						
	Human enhancement						x								
	Relation between technology and behaviour		x				x								
	Risks and uncertainties of new technologies	x	x				x		x					x	
	Social implementation of technologiscl developments	x	x				x								
	Trust in science and technology			x			x		x						x
	Unethical behaviour of scientists		x												
	Global power shifts	Competition over access to resources and markets		x	x										
Decline of US as economic superpower				x											
Development of developing countries			x	x											
Draining away of traditional industry				x											
Dwindling of the power of international institutions			x	x											
Emerging superpowers			x	x					x						
Fast growing small economies			x	x										x	
Improvement of developmental aid				x											
Improvement of humanitarian aid				x											
Increasing foreign ownership of strategic sectors									x						
Innovativeness of Western world			x	x	x				x						x
New participants in world economic system live by their own rules			x	x					x						
Widening gap between rich and poor countries			x												
Globalization of markets		(Inter)national co-ordination of reaction on epidemics		x			x								
	Anti-globalisation movements		x						x						
	Availability of cheap (illegal) foreign workers							x							

Maatschappelijke thema's		EZ	LNV	Defensie	OCW	VWS	Justitie	SZW	BZK	V&W1	V&W2	VRM - DGW	VRM - DGR	VRM - DGM	
	Responsibility towards livestock		x												
	Responsibility towards wildlife/species		x											x	
	Transparency on animal issues concerning production		x												
	Unregulated food consumption - fishing, fish farms, hunting		x												
Safe and Healthy Food	Division of responsibility between consumers, producers and government		x											x	
	Ecological footprint of food		x											x	
	Food security		x												
	Health risks of plant diseases		x												
	Health effects of dietary patterns		x												
	Impact of climate change on food production		x											x	
	Increasing demand for experience food		x												
	Increasing demand for food with health benefit		x												
	Infectious diseases of livestock		x												
	Internationalisation of food chain		x											x	
	Public knowledge about food (production)		x												
Toxic substances in food		x			x									x	
Social Inequality	Digital divide						x								
	Discrimination of race, religion, gender and sexual orientation						x	x	x						
	Emancipation				x			x	x						
	Equal opportunities (including disabled people)				x			x				x			
	Frictions in urban areas			x					x			x			
	Inadequate use of diversity potential											x			
	Income inequality	x						x	x						
	Lack of social competencies								x						
	Less jobs for lowly skilled people in developed countries							x					x		
	Regional socio-economic differences		x												
	Social inclusion of the elderly													x	
Social segregation				x			x	x			x				
Sustainable building environment	Building fraud									x					
	Digitalisation of neighbourhoods		x											x	
	Diminishing household sizes													x	
	Energy consumption of households											x		x	
	Friction in housing finance											x			
	Frictions in urban areas			x					x			x			
	Housing stock friction											x	x		
	Lack of innovativeness of building sector									x					
	Land availability		x												x
	Pressure on spatial planning		x								x	x	x	x	x
	Quality of living environment										x	x	x	x	x
Terrorism and armed conflicts	(Criminal) abuse of technological development			x			x		x						
	Assymetric warfare			x											
	Awareness of the public of terroris and armed conflicts			x					x						
	Conceptual and practical problems in 'winning the peace'			x					x						
	Effective border security			x											
	Failing states and black holes			x											
	Growing link between organized crime and terrorism			x					x						
	Identification of terrorist threats			x					x						
	Increasing financial damages								x						
	Industrial vulnerability to terrorism			x					x						
	International cooperation in armed conflicts			x					x						
	International peacekeeping forces			x											
	National coordination and cooperation in adressing terrorism threats and crisis			x					x						
	New propaganda warfare			x											
	Piracy			x											
	Rethinking privacy						x		x						
	Socio-psychology of dealing with threats			x					x						
	Terrorism threats on public places			x					x						
	Uncontrolled proliferation of NBC weapons			x											
	Vulnerability of vital infrastructure and networks	x		x							x	x			
Unpreparedness for crises and disasters	Adequate emergency supplies			x					x						
	Division of responsibilities and chain of command			x					x						
	Identification of terrorist threats			x					x						
	Increasing financial damages								x						
	International cooperation in armed conflicts			x					x						
	Learning by realistic exercises			x					x	x	x				
	National coordination and cooperation in adressing terrorism threats and crisis			x					x						
	Persistency vital infrastructure			x		x			x	x					x

Maatschappelijke thema's		EZ	LNV	Defensie	OCW	VWS	Justitie	SZW	BZK	V&W1	V&W2	VRM - DGW	VRM - DGR	VRM - DGM
	Prevention of disasters			x					x				x	x
	Public information provision during crises			x					x	x				x
	Socio-psychology of dealing with threats			x					x					
	Terrorism threats on public places			x					x					
Violation of human rights	Being unable to meet basic needs			x										
	Child labour		x											
	Cultural rights for minority groups								x					
	Discrimination of race, religion, gender and sexual orientation						x	x	x					
	Enforcing of human rights			x			x							
	Interpretation of human rights						x							
	Rights of the unborn life								x					
	State sidestepping human rights			x			x							
	Violation of women's rights								x					
	Working conditions	Availability of cheap (illegal) foreign workers							x					
Child labour			x											
Effects of arrangements for early retirement								x	x					
Emancipation of women				x										
Increasing risks of workers overload									x					
Risks and uncertainties of new technologies			x	x			x		x					x
Robotics and automation replacing human workers				x										
Social cohesion			x	x	x		x		x			x		
Unemployment of unskilled workers			x						x					
Widening gap between rich and poor countries				x										
Working conditions for ageing employees									x	x				

